ОММУНИЗМЫН ХҮСӨӨР ЖЭГҮҮРТЭҺЭН БААТАРШАЛГА

Баатар космонавтнуудаа Буряад орон амаршална

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! 39-дэхи жэлээ гарана ★★

УРЯАД ҮНЭН

СС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 198 (9952) | 1962 оной августын 22, среда | Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев А. Г. Николаевтай, П. Р. Поповичтой, Ю. А. Гагаринтай хөөрэлдэжэ байна. 1961 оной апрелиин 14-дэ Кремль соо болоһон уулзалгын үедэ буулгагдаһан зураг.

ТАСС-ай фотохронико.

дөөгэй парторганизацинуудай дайшалхы зорилго

ажахые хурдан түр-
үргэжөөхэ талаар пар-
ительствынгаа саг үр-
анхарал оролдолгодо
лка, республикымнай
д бүри мүнөө жэл хү-
жахын ургамалнуудай
ургаса абахын түлөө
шэ хүсээ гарган тэмсэ-
о тарьялангай хубаа-
эжээр харагдажа үзэг-
а үрэ ехэтэй шэниисэ,
, горох, саахарай
ешмээн гэхэ мэтэ ур-
уд ехээр таригдаа, ха-
рилга агротехническэ
болзорто үнгэргэгдэжэ,
хойноһоо муу бэшэ
га эмхидхэгдээ һэн.
эй ашаар мүнөө кол-
хозуудаймнай поли
эр баян ургаса гара-
бүхэнэй сэдьхэл бая-
Ургуулһан баян урга-
сагтань, гээлтэ хо-
гөөр хуряажа абахын
мүнөө хүдөө нютагай-
алшад тон ехэ дэб-
эйгээр тэмсэжэ байнад.
совхоз, аймаг бүхэн
үлэгдэһэн шэнэ со-
уялгануудые абанхай.
убликымнай хүдөө ажа-
хы хүдэлмэрилэгшэд
гүрэндөө 7,5 миллион
гү, али нёдондоной
дахин ехэ ороһо та-
лдаха гэһэн тон ха-
атайшье, хүндэтэйшье
аба. Һаяхан —боложо
КПСС-эй обкомой V
энэ уялгаяа амжалта-
бэелүүлхын тула хү-
шадай дунда социа-
рысөө үргэнөөр дэлгэ-
ынь бүхы областной
а организацине, ком-
ууд болон комсомол-
уряалаа.
нэ КПСС-эй райко-
колхоз, совхозуудай
а организацинуудай,
рнии управленинүүдэй
парторгнуудай дай-
зорилгонууд юуб гэхэ-
лшадай эдэбхи үүсхэ-
ряа хуряалгые амжал-
ар үнгэргэлгэдэ, гүрэн-
һо таряа худалдаха
абаһан шэнэ уялгануу-
рһоонь урид дүүргэл-
рүүлхэ болоно. Эгээл
рнүүдтэ хүдөөгэй парт-
ацинуудай хаһа шада-
мхидхэлэй хүдэлмэри
шадабаринь шалгаг-
айна бшуу.
түрүүн ажалшадай дун-
лагдажа байгаа ниитэ-
ческэ хүдэлмэри эрид
ууляха хэрэгтэй. Урга-
алгын үедэ ойлгуулам-
культурно-гэгээрэлэй хү-
рин гуламтанууд—поле-
ануунд болохо ёһотой.
полевой станууд
заһагдажа, шэмэглэн
о, аргатай газарта
булангууд нээгдэхэ, аг-
бүхэндэ агитаторнууд
доохо, ханын газетэ,
хы хуудаһанууд» ходо
ажа байха болоно.
хуряалга дээрэ ябуу-
а байгаа политическэ
рин гол зорилго юуб
машина техникэ, ком-
жаткануудые зүбөөр
а, үндэр бүтээсэтэй-
дэлгэхын түлөө тэмсэл
уулхэ ябадал болоно.
тал техникэ үндэр
эйгээр ашаглабал,
гын амжалта туйлагда-
байдамтай. Тиимэһээ
а организацинууд, тэ-
иткоррективүүд Став-
ко хизаарай «Темиж-
» совхозой механиза-
ай үнэтэ үүсхэл үргэ-
хын түлөө хүдэлмэ-
ри ехээр ябуулха, машина агрегат бүхэнэй хоорондо социалис мүрысөө зүбөөр эмхидхэхэ, түрүүшүүлэй дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ талаар бүхы хүсөөрөө оролдохонь шухала.

Энэ талаар Сэлэнгын совхозой партийна организациин, парткомой ябуулжа байгаа хүдэлмэриин дүй дүршэл һайшаамаар. Ургаса хуряалгын үедэ хүдэлмэришэдэй, механизаторнуудай дунда ябуулагдаха политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриин түсэб табигдаад, мүнөө бэелүүлэгдэжэ байнхай. Комбайн, жатка бүхэндэ политэмхидхэгшэд хүдэлнэ, тоог, бригада, улаан булангуудта ханын газетэ, «дайшалхы хуудаһанууд» гаргагдана.

Совхозой механизаторнууд Ставропольско хизаарай «Темижбекский» совхозойхидой үүсхэл халуунаар дэмжээ. Олон механизаторнууд, мэргэжэлтэд өөһэдынгөө дураар комбайнернуудай туһалагшад боложо, комбайнуудые үдэр, һүнигүй хүдэлгэхэ аргатай болгоо. Социалис мүрысөөнэй дүн ходо согсологдожо, түрүүшүүл ханын газетэ, хуудаһануудта болон улаан самбарнуудта бэшэгдэжэ, радиогоор хэлэгдэжэ, элдэб янзаар урмашуулагдажа байха юм.

Ургаса хуряалгын үедэ ажалшадай дунда ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэри һайнаар ябуулжа эхилһэн партийна организацинууд республика доторнай үсөөн бэшэ. Тэдэнэй зарим нэгые дурдаха болоо һаа: Баргажанай, Хурамхаанай совхозуудай, Хяагтын аймагай «Родина» колхозой болон бусад парторганизацинууд болоно.

Гэхэтэй хамта энээндэ зарим парторганизацинууд гүйсэд анхаралаа хандуулнагүй. Жэшээлхэдэ, Загарайн аймагай Онохойн, Ториин совхозуудай, Захааминай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой болон Яруунын, Хориин аймагуудай зарим колхоз, совхозуудай партийна организациинхид мүнөөшье болотор хуряалгын үедэ ажалшадай дунда ябуулагдаха политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриин түсэб табяагүй, полевой стануудаа түхеэрөөгүй, агитаторнуудаа оложо баталаагүй байха юм. Тиихэдэ «Темижбекский» совхозойхидой жэшээгээр механизаторнуудай дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэнэгүй. Тиимэһээ тэндэхи колхоз, совхозуудта комбайнууд нэгэл халаанда хүдэлнэ, олонхинь үшөө хүдэлжэ эхилээгүй.

Ургаса хуряалга дээрэ хүдэлжэ байгшадые һайн эдеэ хоолоор хангаха гээшэ партийна организацинуудай шухала зорилго. Мүн агитбригадануудые эмхидхэжэ, концерт, кино харуулжа байха хэрэгтэй. Тэрэшэлэн худалдаа наймаанай, хүнүүдэй элүүр энхые сахилгын хүдэлмэри эрид һайжаруулха шухала.

Ажалшадай дунда ябуулагдажа байгаа ниитэ-политическэ, культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие һайжаруулха, ургаса хуряалгые саг болзортонь, һайн шанартайгаар үнгэргэхэ, ниитын малда бардам хүрэхэ тэжээл бэлдэхэ, гүрэндөө хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха түсэб уялгануудаа үлүүлэн дүүргэхэ гээшэ—хүдөөгэй парторганизацинуудай дайшалхы зорилго.

дай АССР-эй табадахи зарлалай Верховно Соведэй юһэдэхи сессиин нээгдэхэ тухай

дай АССР-эй Верховно Соведэй юһэдэхи сесси августын 23-най үглөөнэй 10 часта Соведүүдэй байшангай Ехэ зал соо нээгдэхэ.
дүүдэй нэгэдэхи байшангай хоёрдохи дабхарай таһаг соо депутадууд бүридхэлдэ абтана.
Телефонуудынь: 37-49, 47-22.

Тарьялан дээрэхээ мэдээсэлнүүд

Түрүүшын 3800 центнер...

ХУРАМХААН. (Телефоноор абтаба). Энэ жэлдэ июлиин тэнгэһээ хойшо августын 10 болотор манай эндэ дуһалшье бороо ороогүй, халуун наран шаража, ороһо таряанай ургаса тон түргэн эдеэшэжэ эхилээ һэн.

Тиимэһээ совхозойхиднай ургасаяа гээлтэгүйгөөр, богонихон болзорто хуряажа абахын тула нэгэшье үдэрөөр хожомдонгүй тэрэнээ амяарлан хадажа захалаа юм. Түрүүшын үдэрһөө шахуу хамта 29 агрегат ажаллаад, мүнөө бүхыдөө 4259 гектар таряа баал болгожо, тэрэнэйнгээ 1500 гектарыень суглуулжа сохинхой.

Лафетнэ жаткын, комбайнайшье агрегадууд хоорондоо мүрысэжэ, нэгэ газарта бүлэг бүлэгөөрөө хүдэлнэ. Иигээд ойрын үдэрнүүдһээ механизаторнууднай бүхы таряагаа амяарлан хадажа дүүргээд, комбайнуудаа дахин түхеэрэн тодхожо, сабшагдаһан баалнуудые үдэр, һүнигүй суглуулан сохижо орохонь. Мүнөө хоёрдохи, нэгэдэхи отделенинүүдтэ нилээд олон комбайн хадаһан таряа хуряажа байнхай. Тэндэ гектарай 10-11 центнер ороһон абтана.

Августын 20-ной мэдээгээр бэлэдхэлэй пунктда 3800 шахуу центнер шэниисэ, хэра ороһон тушаагдаа.

Бүхыдөө шэнэ ургасаһаа 11 мянган центнер эрхим шанартай таряа Эхэ орондоо үгэхын түлөө тэмсэнэбди.

Н. Чимитов,
совхозой хүдэлмэрилэгшэ,
хүдөө бэшэгшэ.

Хориин аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй социалис уялга

Бидэ, Хориин аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, энэ жэлэй ургасаһаа 150 мянган центнер таряа гүрэндөө тушааха гэһэн социалис уялга абабабди.

Чисаанын совхоз 44 мянган центнер тушаахань. Хэжэнгын совхозой ажалшад 41 мянган центнер, Анаагай совхоз 30 мянган центнер, Үдын совхозойхид гүрэнэй бэлэдхэлэй пунктда 25 мянган центнерһээ бага бэшые, Хүрьбын совхоз 13 мянган центнер таряа худалдахаар шиидэбэ.

Манай ажахынуудай механизаторнууд «Темижбекский» совхозойхидой дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэжэ, хадалгаяа 10—12 үдэрэй туршада, баалнуудаа богони болзорто, һайн шанартайгаар хуряажа абаха гэжэ шиидээ.

Хуряалгын агрегат бүхэн халаан соогоо хоёр нормоһоо бага бэшые хуряаха уялга абаа. Механизаторнуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Таряа хуряалгаяа үдэр, һүнигүй ябуулхын тула аймагай эмхи зургаан, учреждениүүдһээ 70—80 механизаторнууд совхозуудта эльгээгдэхэнь.

Бидэ, Хориин аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд, Эхэ орондоо ороһо таряа худалдаха социалис уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр бэелүүлхэбди.

Аймагай бүхы совхозуудай хүдэлмэришэд энэ уялга баталан абаа.

Эхэ орондоо 1 миллион пүүд таряа

Бэшүүрэй аймагайхид хүршэ Мухар-Шэбэрэй таряашадай үүсхэлые дэмжэбэ

Партиингаа ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй оронойнгоо хүдөөгэй ажалшадта хандаһан Хандалгаар урмашан зоригжожо, энээндэ бодото ажалаараа харюусахын түлөө Бэшүүрэй аймагай колхоз, совхозуудай хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд өөһэдынгөө арга боломжые элсүүлэн, эршэмтэй шангаар хүдэлжэ, байгша ондо гүрэндөө 1 миллион пүүд таряа худалдаха уялга абана.

Аймаг соогоо ороһо таряа ехээр таридаг Бэшүүрэй совхоз энэ жэлдэ гүрэндөө 480 мянган пүүд таряа худалдаха юм. Мүн Ждановай нэрэмжэтэ колхозойхид 120 мянган пүүд таряа Эхэ оронойнгоо амбаарта оруулхабди гэжэ үгэеэ үгөө. Аймагай XXI партсъездын, Калининай нэрэмжэтэ, «Победа», «Рассвет» колхозууд тус тустаа 60—90 мянган пүүд таряа гүрэндөө худалдахаар шиидэнхэй. Логовскиин нэрэмжэтэ артелиинхид 48 мянган пүүд таряа гэхэ гү, али гүрэндэ таряа худалдаха хоёр жэлэй түсэбые дүүргэхэ зорилго табина.

Аймагай механизаторнууд таряа хуряалга дээрэ Ставрополиин хизаарай «Темижбекский» совхозойхидой дүй дүршэлые хэрэглэн, бүхы ургасаяа тон богонихон болзорто, гээлтэгүйгөөр хадажа, хуряажа абахын түлөө тэмсэхэ юм. Колхоз, совхозууд ороһо таряанайнгаа ургаса хуряахатаяа хамта, эртын намарай паар ехээр хахалха байна. Республикынгаа түрүү ажахынуудай жэшээгээр хүдэлжэ, энэ жэлдэ 17 мянган гектар, тэрэ тоодо гансахан Бэшүүрэй совхоздо 6 мянган га, Охин-Булагай совхоздо 5500 гектар намарай эртын паар хахалагдаха байна.

Урма зориг бадаруулна

«Восток-3», «Восток-4» гэһэн замбуулинай онгосо-одонуудаар олон үдэрэй турша соо ниидэлгэ хэһэн түрэл ороноймнай баатар хүбүүн Андриян Григорьевич Николаев, Павел Романович Попович гэгшэдэй түүхэдэ үзэгдөөгүй баатаршалгые Улаан-Үдэ хотын Октябрьска районой ажалшад политическэ, ажалай айхабтар ехэ дэбжэлтын ориоп байдалда тэмдэглэнэд. Совет эрдэм ухаанай энэ ехэ амжалтада зорюулагдаһан баярай митинг, суглаанууд районой промышленна предприятинууд, барилгын организацинууд болон бусад үйлэдбэриин участогуудта үнгэргэгдэжэ байна.

Мяха-консервнэ комбинадай, нарин сэмбын фабрикын, модоной заводой, мебельнэ, трикотажна фабрикануудай коллективүүд замбуулинай дайда шэнжэлхэ үшөө нэгэ ехэ алхамай хэгдэһэнээр угаа ехэтэ баясажа байһанаа мэдүүлээд, ажалай вахтада жагсаба.

Улаан-Үдын мяха-консервнэ комбинадай хүдэлмэришэд совет арадай үнэн сэхэ хүбүүд Андриян Николаев, Павел Попович гэгшэдэй элүүр энхээр замбуулин соогуур аяншалаад бусажа ерэһэн тухай мэдээсэлые угаа ехэ баяр баясхалантайгаар угтаба. Олон хүнэй хабаадаһан митинг дээрэ эндэхи хүдэлмэришэд, алба хаагшад нэгэн дуугаар дэвшэлүүлэгдэһэн шэнэ социалис уялгануудые абаба. Байгша оной үйлэдбэриин түсэбые декабриин 24 болотор дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 80 гара мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргаха тухайгаа тэдэнэр мэдүүлээ. Модоной заводойхид продукциин өөрын үнэ сэнгые жэлэй туршада 1,5 процентээр хямдаруулха гэжэ шэнэ уялга догороо хараалаа. Совет байгуулалтын бүлюу һайн байһаниие үшөө дахин гэрщэлэн харуулһан манай эрдэмтэд, лётчик-космонавтнууд Николаев, Попович гэгшэдэй баатар габьяада харюу болгон, түсэбһөө гадуур 550 гаран элдэб модон хайрсагуудые, 2 мянга гаран кубометр хюрөөдэмэл материал бэлэдхэхэ уялга тэдэнэр абаба.

Районой томохон предприятинуудай нэгэн болохо трикотаж нэхэлгын фабрикынхид августын 16-най үдэрые ёһотойл һайндэр шэнгеэр тэмдэглээ. Тэндэхи хубсаһа нэхэдэг һаруул ехэ цех соо хүдэлмэришэд, алба хаагшад манай баатар хүбүүд Андриян Григорьевич Николаев, Павел Романович Поповичой гайхамшагта илалтада зорюулагдаһан митингдэ олоороо сугларһан байба. Баярай энэ митингые фабрикын партийна эхин организациин секретарь нүхэр В. Т. Белых нээхэ зуураа, иигэжэ хэлэбэ:

—Түрэл оромнай илалтаһаа илалта тээшэ зоримгойгоор дабшажа ябана. Бидэнэр, совет хүнүүд, эб найрамдалай онгосонуудые хизааргүй замбуулин руу эльгээжэ, Эхэ ороноо суурхуулжа байнабди. Дэлхэй дээрэ хэтэ мүнхэдөө эб найрамдалай наран мандаглэ!

Тэрэнэй һүүлээр үгэ хэлэһэн хубсаһа нэхэлгын цехэй залуу хүдэлмэришэн Мария Федорова дэлхэйе суурхуулһан совет баатарнууд Андриян Николаев болон Павел Попович хоёрой илалтада зорюулан, шэнэ амжалта туйлаха тухайгаа мэдүүлбэ. Август һарада түсэбһөө гадуур 40 гаран джемпер нэхэхэб гэжэ тэрэ хэлээ. Мүн митинг дээрэ үгэ хэлэһэн фабрикын түрүү хүдэлмэришэд Екатерина Сидорова, Анна Перемогаева, Галина Сизых гэгшэд халаанайнгаа даабариие 115—120 процентээр дүүргэжэ, эрхим шанартай продукци бүтээхэбди гэһэн социалис уялга абабад. Тиихэдэ фабрикын коллектив энэ жэлэй үйлэдбэриин түсэбые декабриин 20 болотор дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 40 мянга шахуу трикотаж хубсаһа нэхэхэ зорилго урдаа табиһан байна.

Совет эрдэм ухаанай ашаар бүтээгдэһэн «Восток-3», «Восток-4» замбуулинай онгосо-одонуудаар баатар аяншалга хэһэн Андриян Григорьевич Николаев, Павел Романович Попович гэгшэдэй ажалай энэ габьяань районой ажалшадай дунда ехэ урма баяр бадаруулжа, шэнэ амжалтануудта зоригжуулба.

Д. Шагдуров.

РЕПОРТАЖ

БАЯН УРГАСА ДУУДАНАЛ...

Намжаа һайхан намарай эхин—элдин хонгор сагта хүдөө нютагаар ябахада яагаашье аятай зохид бэ! Хайшаашье хара, хабтагай ехэ тарьялан, сабшалан дээгүүр баян ургаса халюурна. Үе үе болоод лэ багахан һэбшээ һалхинда үргэн тала тээһээ үнгын сэсэг набша, үбһэ ногооной гү, али эдеэшэжэ байһан таряанай гү даа, ямаршьеб хангалтама һайхан үнэр хамар сорьён анхилна.

Мүнөө Прибайкалиин аймагай «Прибайкалец» колхозой тарьялан дээгүүр ябанабди. Харгын хоёр тээгүүр захагүй үргэн тарьялан дээрэ эдеэшэжэ эхилһэн халюун шаргал шэниисын ургаса хүндэ залаануудаа ганхуулан долгилно. Тээ саагуурнь хана мэтэ үндэр кукурузын ургаса ногоорон тэбхынэ.

Энэ тарьялангай хойто захаар сэнхир хүхэхэн шэрэтэй «Беларусь» трактор шэниисын ургасын тэг дундуур һэтэ сохижо орошонхой, ута гэгшын баалнуудые жэгдэхэнээр зэргэлүүлнэ. Хадаһан мүрнүүдыень ябуудтаа һонирхон харанабди. Юу хэлэхэб, сэбэр даа. Мүн дээгүүрнь миил таһаржа унаһан гү, али сабшагдангүй үлэшэһэн нэгэшье хоолос нюдэндэ үзэгдэнэгүй.

Агрегадай үшөө 2—3 дахин тойроод, газарайнгаа нэгэ үзүүртэ ерэжэ, тогтохолоор хажуудань ошобобди. Хори гарамгай наһанай хүдэр шамбай бэетэй хүбүүн трактороһаа һүрэжэ буугаад, «түмэр морինойнгоо» толгой тээшэ ошожо, юушьеб хэнэ, заһана. Харин хойтохи жатка дээрэнь һууһан дүшөөд наһанай, түбшэн даруу янзын хүн трактористынгаа хажууда ерэнэ.

—Юрий, юун болооб? Али трактор «агтынгаа» ама дарууулжа, амарха, тамхилха гээ гүбди,—гэжэ тэрэ нүхэртөө шоглон татажа хэлэнэ.

—Үгы. Энэ карбюраторай хажуу тээхи шүрэб мултараа. Мэнэ заһаад ябахабди,—гээд нүгөөдэнь харюусана.

—Энэ мэтээр ходо һаатаа һамшаагүй һаамнай, һайн юм һэн. Таряа хадалга дээрэ минута, часшье үнэтэй ха юм даа,—гэжэ наһатайшаг хүниинь залуу нүхэртэеэ үнөөхи шоро муута карбюратораа заһажа ороно.

Эдэмнай эндэхи колхозой хоёрдохи бригадын үнинэй механизатор Михаил Архипов, залуу тракторист Юрий Батурин хоёр гээшэ.

—Таряагаа хадажа эхилһээр оройдоол 3 хонобобди. Тээ тэрэ зүүн тээхи полидо 50 га, эндэ 30 га, хамта 70 гектарай шэниисэ баал болгообди. Элдэб жэжэ божо дутагдал ажалдамнай бага зэргэ һаад хэнэ. Иигээд лэ шиидэжэ, мүртөө ороод, үдэр, һүнигүй хү-

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. (Зүүн гарһаа) залуу тракторист Ю. Батурин, жаткын машинист М. Архипов хоёр зүбшэлдэжэ байна. Авторай фото.

НҮХЭД ХОНИШОД! ҮБЭЛЭЙ ЭРТЫН ХУРЬГА
АЛИШЬЕ ТАЛААРАА ҺАЙН БАЙҺАНАА ХАРУУЛ
ХОНИДОО БОГОНИ БОЛЗОРТО ҮРЭЖҮҮЛЖЭ ДҮҮРГЭ

Агитталмайнууд

Партийна организацинууд хүмүүжүүлхы хүдэлмэри ябуулхадаа **олониитын хүсэндэ түшэглэхэ ёһотой**. Зоной дунда политическэ, гэгээрэлэй, соёл болбосоролой хүдэлмэри ябуулхада нэмэл агитталмайнууд хэлэшэгүй ехэ арга боломжонуудые олгожо үгэнэ. Гэрэнние тодхолгодо тиимэ ехэ мүнгэн зөөри гаргашалагдадаггүй.

Улаан-Үдэдэ мүнөө үедэ 57 агитплощадка хүдэлмэрилнэ. **Тэдэнэй олониинь ниитэ-политическэ ба хүмүүжүүлгын ажалай ёһотойл гуламтанууд болоо.**

Энэ талаар хаража үзэхэдэ, Профсоюзна үйлсын 16-дахи ба 18-дахи гэрнүүдэй дэргэдэ тодхогдоһон Финанснуудай министерствын партийна организациин агитталмай ажал хүдэлмэри һонирхолтой байна. Тэрэнэй эрхилэгшээр дурсагдагша министерствын ахалагша бухгалтер М. И. Попов томилогдонхой. Мүн баһал тэрэнние хүтэлбэрилхөөр тусхай Совет 5 хүнһөө байгуулагдаад, ехэхэн эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулна. Табигдаһан түсэбэй ёһоор эндэ лекцинүүд, хөөрэлдөөнүүд болон янза бүриин соёл болбосоролой ажал ябуулганууд пятница бүхэндэ үнгэргэгдэнэ. Жэшээнь, июль һара соо уласхоорондын байдал тухай лекци уншагдаһан, арадай сүүдэй ажал тухай судья нүхэр Мороковой элидхэл шагнагдаһан ба хотын үбшэнһөө хайшан гэжэ бэеэ хамгаалхаб гэһэн хөөрэлдөө врач Шагунова үнгэргэһэн юм. Гэхэ зуура, агитплощадка дээрэ пионернүүдэй Байшангай кукольна театр зүжэг харуулаа.

Түрүүшээр үсөөхэн зон сугларлдаг аад, мүнөө адагынь 50—60 хүн байдаг болоо. Элдэб шалтагаанһаа боложо гэр дээрээ байһан эхэнэрнүүд, пенсионернүүд агитталмай эмхидхэгшэдтэ баяр баясхалан хүргэдэг.

Гадна эндэ үдэшэ бүхэндэ олон зон сугларжа, шатар, домино, теннис наададаг, столнууд дээрэ газетэ, журналнууд табяатай байдаг.

Тус агитплощадкын ажалда гэрэй эзэн эхэнэр нүхэр И. А. Плёвина эдэбхитэйгээр хабаадажа, хүүгэдые оёдолдо, саарһан сэсэгүүдые хэжэ һургана. Хүүгэд тэрэнэй ударидалга доро агитталмайгаа ходол сэбэр байлгадаг.

Железнодорожно районой Шишковка гэжэ посёлогой Коллективнэ ба Садово үйлсэнүүдэй агитталмай һайн һайхан ажал хэрэгүүдээрээ баһал суурханхай. Эрхилэгшэнь В. А. Носов юм. Эндэ хэдэн дахин лекцинүүд уншагдаһан, райсоведэй депутат нүхэр Шабунинтай уулзалга үнгэргэгдэһэн байха.

Железнодорожно райисполкомой милициин таһагай начальнигай орлогшо нүхэр Тимофеевэй уншаһан элидхэл дээрэ тогтомоор. Архи уугаад хулигаан ябадал гаргадаг, гэр бүлэеэ хүлгүүлдэг зон тухай, тэдэнтэй эрид тэмсэхэ арга боломжонууд тухай элидхэлшэ хөөрэбэ. Муухай ааша гаргадаг хүйхэрнүүдэй тоодо «Дорстройн» хүдэлмэришэн Ерошкиной нэрэ тэндэ дурдагдаа. Элидхэлэй һүүлээр нэгэ нүхэр гаража, Ерошкин тээшэ заагаад: «энэ хүн наашаа гаража, үгэ хэлэг» гэбэ. Теэд Ерошкин уруугаа хараад һуужал байтараа, олон зоной хатуу эрилтэ дүүргэхэ баатай болоо һэн. «Нэгэн тээ һаа, зан абаряа заһа, үгы гэбэлшни, городһоо шамайе сүлэхэ гуйлта дээдын эмхи зургаануудай урда табихабди» гэжэ зон хэлэбэ. Архинша Ерошкин нюдэнһөө уһа гүйлгэжэ байжа, хожомоо хэдыдэшье «галзуу» уһа амандаашье хүргэхэеэ болёоб гэжэ захяа тангаригаа үгөө һэн.

—Ерошкинтой иимэ хөөрэлдөө үнгэргэхые хэншье түсэблөөгүй һэн. Тиигэбэшье энэмнай олониитын үүсхэлээр гаража ерэһэн асуудал һэн тула аймшагтай ехэ хүмүүжүүлхы удха шанартай байбал,—гэжэ агитталмайе эрхилэгшэ нүхэр Носов баясан хөөрэхэ зуураа һаянай эндэмнай 100-һаа 160 хүрэтэр зон сугларлдаг болоо гэжэ тэмдэглэбэ.

Хараалагдаһан түсэбэйнгөө ёһоор саг үргэлжэ һонирхолтой ажал хэрэгүүдые ябуулжа байһан агитталмайнууд манай город соо олон.

Гэхэтэй хамта, ехэнхи агитталмайнууд ажалаа ганса лекци уншалга, кинофильм харалгаар хизаарлажархёо. Теэд тэдэнэй хажуугаар тематическа ба сээжэ журналнуудые, асуудал ба харюугай үдэшэнүүдые үнгэргэжэ, магазинуудай, столовонуудай, домоуправлениин эрхилэгшэдэй тоосоо шагнажа болохогүй аал? Эдэ бүгэдэ түсэблэн үнгэргэгдөө һаа, партиин эхин организацинуудта ба бэшэ бэшэ эмхи зургаануудай ажал хүдэлмэриингөө дутуу дундануудые элирүүлгэдэ ехэхэн туһа хүргэхэ һэн.

Гадна агитталмайнуудай ажалда эхэнэрэй ба пенсионернүүдэй соведүүдые, арадай дружинные, нүхэдэй сүүдые хабаадуулха шухала байна.

Б. Баймин.

Культурын гуламта

Тамир тосхоной гол дунда табигдаһан хоёр дабхар ехэ байшанда үдэшэндөө хүн зон олоор сугларлдаг. Хоёр жэлэй саада тээ Хяагтын аймагай «Родина» колхозойхидой хүсөөр баригдаһан эндэхи клубта кино, концертнүүд табигдахаһаа гадна, мүн бусадшье һонирхолтой хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэдэг.

Досоонь ороходо хододоо арюун сэбэр байдаг. Эндэ 125 хүнэй багтаха харалгын зал, биллиард, шатар, даам наадаха тусхай комнатонууд бии. Хамаарнь плакат, лозунгнууд, парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй портредүүд, колхозой ханын газетэ, залуушуулай газетэ һаруул ехэ фойе соо үлгөөтэй байдаг. Мүн эндэ библиотекэ эмхидхэгдэнхэй.

Колхознигууд сүлөөтэй сагтаа клубта ерэжэ, ном, газетэ, журналнуудые уншадаг, мүн бусадшье һонирхолтой хэмжээ-ябуулгануудта хабаадалсадаг байна. Хүгжэмдэ дуратайшуулай комнато соо ороходо духовой, струнна оркестрнүүдэй инструментнүүд, баян, гармонь гэхэ мэтэ инструментнүүд байдаг. Ниитын хүсөөр духовой оркестрэй эмхидхэгдэһэнэй ашаар эндэ танца болодог.

Клубай байшангай хоёрдохи дабхарта гарахада «Арадай музей», «Түрүү дүй дүршэлэй кабинет» гэһэн гаршагуудые хаража болохо байна.

Үнгэрэгшэ жэлдэ эмхидхэгдэһэн түрүү дүй дүршэлэй кабинедтэ бага бэшэ ажал хэглэнэ. Жэшээнь, «Зоботнитоной хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай», «Ажахын тоосоон —баян дэлгэр байдалтай болохо арга нүхэсэл мүн» гэхэ мэтэ темэнүүдээр һонирхолтой лекцинүүд уншагдаа. Хүдөө ажахын элдэб асуудалнуудаар конференцинүүд үнгэргэгдэнэ. Эрхим ажалайнгаа түлөө коммунистическэ ажалай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн колхозой түрүүшүүлэй портредүүд, стенднүүд болон плакадууд гоё һайханаар шэмэглэгдэн, кабинедэй ханаар үлгэгдэнхэй. Тэдэнэрэй дунда колхозой суута кукурузашан Н. И. Дамниловай, һаалишан С. Степановай, механизатор Н. И. Агафоновой, мүн бусад түрүүшүүлэй портредүүд бии.

«Түрүү дүй дүршэл тухай юу уншахаб» гэһэн гаршагтай стенднүүдтэ элдэб брошюранууд, газетэ, журналнууд шэлэн табигданхай. Гадна эндэ кукурузын, саахарай свёклын, һайн сортын шэниисэ, горох, мүн бусад ургамалнууд табяатай.

Кукуруза бусад ургамалнуудһаа юугээрээ булюу һайнбэ», «Һү һаалгын «ёлочка» гэжэ түхеэрэлгэ колхоздо ямар аша туһа үгэнэб», «Үбһэ хуряалга дээрэхи ажал хүдэлмэрине звеногой гуримаар эмхидхэхэдэ ямар аша туһатайб», «Коммунистическэ гуримаар ажаһууха, ажаллаха гээшэ ямар удхатайб» гэһэн плакадууд хүнүүдэй анхарал хандуулна.

Ниитын хүсөөр байгша оной март һарада эмхидхэгдэһэн музей ехэ һонирхолтой. Пенсидэ гараһан С. Д. Писаревэй үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн энэ музейдэ тусхай совет бии болоо. Тэрээнэй хүсөөр богонихон болзор соо түүхын, научна удха шанартай 200 гаран элдэб зүйлнүүд суглуулагдаа.

Д. Цыренов.

**

Дамдинжап Цыденовэй даадаг бригадын хонишод эрхим һайн ажалаараа гансаханшье «Дружба» колхоздоо бэшэ, бүхы Яруунынгаа аймаг дотор мэдээжэ болонхой.

Тус бригадынхид үнгэрэгшэ жэлдэ ажахын тоосоондо ороод, хони, хурьгадайнгаа үбһэ тэжээлые өөһэдынгөө хүсөөр бардам хүрэхөөр бэлдэжэ, хонидоо хаһа сагсоонь эрхимээр үрэжүүлээд, байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө 94 хурьга абажа, нэгэшье гарзагүйгөөр түлжүүлээ юм.

Мүнөө эндэхи хонишод баһал өөһэдынгөө хүсөөр 2845 центнер үбһэ сабшажа абаха, 35—40 хоногой болзор соо эхэ хонидоо бултыень искусственна аргаар үрэжүүлжэ, зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа үсөөн бэшэ хурьга абаха зорилго табяад, эмхитэй һайнаар хүдэлжэ байна. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бригадир Д-Ж. Цыденов.

Н. Дамбаевай фото.

Тобшохоноор мэдээсэхэдэ...

☆ **Түнхэн.** Галбай нютагай түрэлхид, багшанар 1962—1963 оной һуралсалай жэлдэ һургуулиин шэнэ байшантай болохын түлөө ехэ оролдолго, үүсхэл гаргаа. Мүнөө эндэ һургуулиин шэнэ байшан баригдажа сентябриин нэгэн хүрэтэр сүм дүүргэгдэд ашаглалгада үгтэхэнь. Мүн түрэлхидэй хүсөөр тус һургуулиин газаа 700-гаад кубометр түлеэн оруулагдаа. **С. АРДУЕВ.**

☆ **Сэлэнгэ.** Аймагай томо ажахынуудай нэгэн—XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд ниитынгээ һүрэг малда үбһэ тэжээл ехээр бэлдэжэ абахын тула эсэхэ сусахаа мэдэхэгүй, үсэд шангаар ажаллажа байна. Мүнөө эндэ нэгэ үдэрэй туршада 210 тонно силос дарагдаа, 4517 литр һүн һаагдаа, 60 гектар таряан хадагдаа, 16 һүри—450 центнер үбһэн сомогдоо.

С. БИЛИКТУЕВ.

***

Мал үсхэбэрилгэдэ—онсо анхара

Бүри ойрын жэлдэ мал ажалай продуктнуудые абалгаяа шууд түргөөр дээшэлүүлхэ, элбэгжүүлхэ талаар үшөөл хэрэглэгдээгүй арга боломжонуудай бии байһые, мүн саашанхи хүгжэлтын хараа замые партиин XXII съезд, байгша оной март һарада болоһон КПСС-эй ЦК-гай Пленум тусгаар тодорхойлоо һэн. Тиихэдээ илангаяа эхэ мал үсхэбэрилгэдэ үлэмжэ ехээр анхарха, тэрэнние шадамар бэрхээр эмхидхэхэ хэрэгэй зайлашагүй байһаниинь элитэ.

Шухалын шухала энэ зорилго мүнөө республика доторнай ямараар шиидхэгдэжэ байнаб? Һаяхан энэ асуудал Улаан-Үдын нютагай үйлэдбэриин управлениин хүтэлбэрилэгшэдэй, зоовет-мэргэжэлтэдэй үргэн суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Тэрээн тухай тобшохон мэдээсэл эндэ толилогдобо.

Республикымнай гол баялиг —хонин ажал байгаа, байнашье. Теэд дурсагдаһан управлени энэ талаар урагшаа бэратай алхам хээгүй гэхэдэ болохо. Тиихэтэй хамта тоо, баримта гээшэ юунһээшье эли тодо гэршэ бшуу. Хараад үзэе. Энэ оной августын 1-нэй байдалаар управлениин харьяата ажахынууд бүхыдөө 155.236 хурьга абаа гэхэ гү, али 100 хонин бүридэ 58 түл хүртэхэ жэшээтэй. Мүн лэ энэ хугасаа соо дүн хамта 23.079 хурьгад гарзалхаһаа гадна, түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 70 мянган түл дутуу абтаһан байна. Тиихэдэ аймаг бүхэн юрэнхыдөө 100 хонин бүриин табяад лэ хурьга абанхай.

Тэрэшэлэн эбэртэ бодо малые абаад үзэбэл, мүн лэ иимэрхүү байдалтай. Эндэхи ажахынуудта бии байгаа 22143 үнеэд, гунжадһаа энэ жэлдэ оройдоо 12090 тугал абтаа гэхэ гү, али зоно дотор бүхыдөө 100 үнеэнһээ арайхан лэ гэжэ 48 тугал абаһан болоно. Илангаяа һанаа зоборитой ушар Мухар-Шэбэрэй Ленинэй нэрэмжэтэ, «Победа», «Путь Ленина», Сэлэнгын «Коммунизм», Кировэй нэрэмжэтэ болон бусад колхозуудта тохёолдонхой.

Эндэ үшөө нэгэ анхармаар асуудал бии. Юуб гэхэдэ, гахайнуудые һайнаар харууһалаад, олоор үсхэбэрилжэ шадаад байбал, угаа ехэ олзотой хэрэг ха юм! Энээнние «Шергинский» совхозой жэшээ балшыса баримтална. Энэ талаар-шье Улаан-Үдын зоно мүн лэ гарза хохидолдо оронхой.

Һануулхын тэдыдэ хэлэбэл, нёдондо үрэжүүлгын хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр хандаһанай хойшолон юундэ хүргөө һэм гэхэдэ, республика доторнай бүхыдөө 200 мянга гаран хурьган дутуу абтаа һэн.

— Хэрбээ хүтэлбэрилэгшэ, зооветмэргэжэлтэ бүхэнэй дааһан хэрэгтээ үнэн зүрхэнһөө оролдожо, зориһондоо хүрэмөөр ажаллаад байбалнь, үрэ дүмнай бүрил ондоохон байха бэлэй. Олон юумэ эндэ шашаһанай хэрэггүй. Гол шалтагааниинь юуб? **Илангаяа эхэ малай олоор һубайрдаг, үсөөрдэг ушар хадаа түрүүшын ээлжээндэ искусственна аргаар үрэжүүлгые хайша хэрэг, ёһо тэдысэ үнгэргэдэгэймнай хойшолон болоно бшуу даа,**—гэжэ энэ асуудалаар элидхэһэн Улаан-Үдын управлениин начальнигай орлогшо нүхэр **И. П. Бурдуковский** онсолон тэмдэглээ. Ондоо ямар тайлбари байхаб.

Илангаяа эхэ малай олоор һубайрһан, мүн зарим ажахынуудта ямаршье үндэһэ баримтагүйгөөр хорооһон ябадалһаа тобшолол хэхэ шухала. Мүнөө искусственна аргаар үрэжүүлгын тон хангалтагүйгөөр ябуулагдажа байһые дары болюулжа, байгша ондо абаһан социалис уялгаяа дүүргэхэ, хэлэһэндээ хүрэхэ аргатай гү? Иимэ арга бии. Энээнэй тула бүри ойрын сагта юун хэгдэхэ ёһотой болоноб?

Тон түрүүн зоотехник, ветеринар бүхэн дурсагдаһан дутагдалнуудые зайсуулхын тулада хамсыгаа шуужа, хам оролсохо зэргэтэй. Мүнөө ямар зорилго табигданаб гэхэдэ, **түсэбтэ оруулагдаһан нэгэшье хонин, үхэр, гахай үрэжүүлэгдэнгүй, һубай үлэхэ ёһогүй.** Энээнэй тула пунктнуудые фермэ, гүүртэ, отара бүхэндэ нээхэ, тэдэнние хэрэгтэй түхеэрэлгээр гүйсэд хангаха эрилтэ табигдана. Искусственна аргаар үрэжүүлгын пункт-нуудые дүршэлтэй һ
нуудаар хангаха шу
энэ оной июниин 16-
ликын Министрнүүд
дэй, партиин обкомо
гаргаһан тогтоол энэ
ажахы бүхэнние уя

Теэд энэ управле
дотор малые искус
үрэжүүлгын хэрэг х
лагдажа байнаб? Ба
августын нэгэнэй
бүхы үнеэд, гунжада
центнь үрэжүүлэгд
энэл үдэрэй байдала
ажахынуудта 12090 т
жүүлэгдэжэ байһан һ
жэлдэ хоёр дахин
лагдахаар хараалагд

Республикынгаа го
—хонин ажалые эр
хүгжөөхэ асуудалда
шад гол анхаралаа
һан байна. Илангая
үедэ үрэжүүлгын хэр
ушарһаа, яахадаа
гүйгөөр ябуулагдажа
тушаа шангаар шу
Теэдшье управлени
тор энэ жэлэй август
соо 213080 хонин үрэ
хэ байһан аад, һүүл
гээр 31276 үрэжүүлэ
гү, али энэнь оройдо
цент болоно бшуу.

Эндэ иимэ нэгэ юу
хэлэхэ хэрэгтэй. Юу
хонидые олоор, түрг
жүүлхын тулада
совхозойхид нэгэн до
хонидой оруулагдах
түхеэрэлгэнүүдые
Иимэ онол арга ажа
дэ нэбтэрүүлбэл, х
ажал нилээд хүш
Энээн тушаа дурсаг
хозой главна зоотех
Соколов хөөрэжэ үг

«Эрдэм» совхоз
Федотов, Сэлэнгын
Оронго» колхозһоо
гашин, Суулгын
Тугаринов, Загарай
главна ветврач нүхэ
ко, Хүдөө ажахын
дые абаха, бэлэдхэ
стерствын главна
нүхэр **Зубенко,** иск
аргаар үрэжүүлдэг
станциин директор н
сов болон бусад хам
хүн үгэ хэлээ.

Тэрэшэлэн партии
нэгэдэхи секретарь
догоев мүнөөнэй го
нуудта суглараашад
рал хандуулаа.

Ч. С

ЭДЭ ДУТАГДАЛНУУДЫЕ ДАРЫ САГ СОО УСАДХА

Гүрэнэй племстанцинуудай ажал хүдэлмэри тухай хэдэн үгэ

Мүнөө колхоз, совхозуудта хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэриин түлэг дундаа ябажа байһаниинь элитэ. Теэд энэ тон харюусалгатай хүдэлмэри ажахынуудтамнай хэр зэргэ һайн бэлэдхэлтэйгээр угтагдажа, хэр эмхитэйгээр эхилээ гээшэб гэжэ хаража үзэмөөр.

Урда жэлнүүдтэ олонхи ажахыда эхэ хонидынь ехэнхидээ хаһа сагтаа үрэжүүлэгдэнгүй, һүүлэй һүүлдэ тэдэнэй олонхинь һубайршадаг байгаа гээшэ. Мүн үрэжүүлгын хүдэлмэриин ехээр унжагайрһанһаа боложо, түл абалгамнай аяар 4—5 һара шахуу үргэлжэлдэг бшуу. Энээнһээ боложо, хурьгадые һайнаар түлжүүлхэ, томо болгохо хэрэгтэмнай ехэхэн һаад тойбо ушаруулагдана.

ХОНИД ЯАХАДАА ОЛООРОО ҺУБАЙРНАБ?

Энээнэй ушар шалтагааниие элирүүлхын тулада хэдэн жэшээ баримтануудые харуулмаар гэжэ һанагдана.

Ажахынуудта хонидоо ороондо оруулхынгаа урда һайнаар харууһалжа, хүсэ шадалынь ёһоор абхуулха шухала. Юуб гэхэдэ, дундаһаа доошо шадалтай, туранхай хонид хаһа сагтаа ототой болонгүй, үни удаан үрэжүүлэгдэнгүй ябадаг бшуу. Тэрээнһээ уламжалан олонхинь һубайрдаг гээшэ. Туранхай хонид ороондо ороошье һаа, үрэнь досоогоо хүсэд болбосорон хүгжэжэ шаданагүй ха юм. Тиимэһээ үрэжүүлэгдэхэ хонидые 1,5—2 һара урид һайн харууһа, тэжээл дээрэ байлгажа, заабол дундаһаа дээшэ шадалтай, тобир тарган болгохо тон шухала. Илангаяа хурьгаяа хүхүүлжэ ябаһан хонид хабартаа, зунай эхеэр ехэ турадаг, муудадаг байна. Энээнние хараада абажа, түрүү хонишод хурьгадаа үрэжүүлгын эхилхэһээ һара хахад урид эхэһээнь һалгаадаг. Тиигээд июниин 15-һаа хойшо хонидоо эгээл һайн эдинсэ ногоотой бэлшээридэ оролдосотой, шадамараар адуулдаг юм.

Гэхэтэй хамта, энэ жэлдэ республикын зарим ажахынууд аяар июлиин 15—20 болотор хурьгадаа эхэһээнь һалгаагаагүй байгаа. Энээнһээ боложо, тэдэ хонидынь мүнөөшье хүрэтэр хүсэ шадал ёһоор абаадүй ябана. Тэрэшэлэн түл үгэжэ шадахагүй үлбэр туранхай, үбшэн, хэмһээ хэтэртэрээ хүгшэрһэн хонидые илгажа, голодоһондо гаргаад, бэшыень һайнаар бүридхэжэ, ветеринарта үзүүлхэ, элдэб үбшэ хамшагһаа һэргылхэ хүдэлмэри хаһа саг соонь хэхэ баһал тон шухала. Удаань хонидые ядахын сагта нэгэ һара соо һайн амаруулха хэрэгтэй.

Гэбэшье энээние олонхи ажахынууд тоодоггүй байхань тон гэмшэлтэй. Зарим колхоз, совхозуудта эхэ хонидой отарануудые бүридхэхэ, элдэб үбшэнһөө һэргылхэ гэхэ мэтэ ветеринарна хүдэлмэри бүри июль һара соошье хэгдэжэ дүүрээгүй байгаа. Жэшээлхэдэ, Мухар-Шэбэрэй аймагай колхозууд аяар июлиин 23—25 болотор эхэ хонидойнгоо отарануудые хүсэд бүридхэжэ, тэндээ вакцинаци, ревакцинаци гэхэ мэтэ шухала хүдэлмэри хэжэ үшөөл хүшхүрөөдүй байгаа ха юм. Теэд эдэ хонидынь хэзээ амаруулагдажа, һайн харууһа, тэжээл дээрэ байлгагдаад, ороондо оруулагдаха гээшэб?

Энээндэ ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд ехэхэн зэмэтэй гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр хонишодтой хамта отарануудые бүридхэлсэхэ, хонидые аргалха, эмшэлхэ, элдэб үбшэнһөө һэргылхэ хүдэлмэри эртээнһээ хэхэ ёһотой байгаа бшуу.

ХУСАНУУДАЙ ХАРУУҺА ТЭЖЭЭЛДЭ АНХАРАЛ ЮУНДЭ ТАБИГДАНАГҮЙБ?

Гүрэнэй племстанцидашье, ажахынуудташье үрэжүүлгэдэ табигдаха хусануудай харууһа, тэжээлдэ анхарал ёһоор хандуулагдахаяа болишонхой.

Хэнэйшье мэдэһээр искусственна үрэжүүлгын хүдэлмэриин урагшатай һайн ябахын тула хусануудые һайнаар харууһалжа, эдеэлүүлжэ, ажахынуудые эрхим шанартай, хүсэтэй һайн үрөөр хангаха гээшэ ехэхэн удха шанартай.

Теэд энэнь гүрэнэй искусственна үрэжүүлгын станцинуудта хэр зэргэ һайнаар эмхидхэгдэнэ гээшэб?

Жэшээнь, гүрэнэй искусственна үрэжүүлгын Улаан-Үдын станцине абаад үзэе. Мэргэжэлтэ Г. А. Тарасовай толгойлдог энэ станцида хүсэд һайн түхеэрэлгэтэй тусхай лаборатори бии. Мүн тэндэнь 12 мэргэжэлтэд хүдэлнэ. Тус лабораторие яһала шадабаритай, бэлэдхэлшье һайнтай мэргэжэлтэ нүхэр Приемышев хүтэлбэрилдэг юм.

Ажахынуудта үрэжүүлгын эхилхэһээ урда тээ энэ лабораториинхид ороондо табигдаха 88 хусануудайнгаа оройдоол 39-нэйнь үрые шалгажа үзөөд, һанаагаа амаршоо. Тиимэһээ тэдэнэр мүнөө хуса бүхэнэй үрын хэр шанартай һайниие, ямар зэргэ хүсэтэй байһаниешье хүсэд мэдэнэгүй. Гадна, үрын хэды шэнээниинь хүгжэжэ шадахаб гэжэ наринаар шалган, шэнжэлжэшье үзөөгүй байха юм. Хусын үрэ абаад лэ тэрэнээ таамагаар шэнгэрүүлжэрхидэг зантай. Тэрэшэлэн ямар хусаһаа, хэды шэнээн үрэ абтааб гэжэ тусхай дэбтэр дээрэ тэмдэглэдэгшьегүй. Жэшээлхэдэ, августын 7-до эндэ 39 гол хусануудай, мүн 20 гаран нөөсэдэ байһан хусануудай үрэ абтажа, бултадаа Тарбагатайн, Мухар-Шэбэрэй аймагуудай ажахынуудта эльгээгдэһэн байгаа. Теэд тэндэнь оройдоол 39 хусануудайнь үрэ тус тустаа тэмдэглэгдэнхэй, харин бэшэнииинь хүдхагдашаһан байба. Иимэрхүү зохихогүй ушар баримтанууд үдэрһөө үдэртэ үзэгдэнэ.

Хусануудые үүлтэр үүлтэрээрнь илгажа, отарануудта зүбөөр хубаарилха гуримшье баһал сахигданагүй.

Тиихэдэ хусын үрые зүбөөр шэнгэрүүлжэ, бүридхэхэ гуримшье мүн лэ ехээр хазагайруулагдана. Жэшээнь, нэгэ хэмжүүр соо 2,5 миллиардһаа 5,5 миллиард хүрэтэр үрын байгаа һаань, тэрэнние 2—4 дахин шэнгэрүүлхэ хэрэгтэй ха юм. Теэд лабораториинхид тэрэнние ямаршье хэмжүүргүйгөөр, миил таамагаар лэ, 4 дахин шэнгэрүүлжэрхидэг байна. Хусын үрэ зүбөөр хадаглаха, хүргэхэ заабари оройдоо сахигданагүй.

Эдэ бүгэдэ дутагдалнууд лабораториин хүтэлбэрилэгшэдэй ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандажа, даалгагдаһан хүдэлмэридөө хайша хэрэг байһанһаань болоо гээшэ.

ҮРЭЖҮҮЛГЫН ХҮДЭЛМЭРИИН ЭМХИДХЭЛ ҺУЛА

Зарим ушарта ототой болоһон хонидые хаһа сагтань оложо, ороондо түргэн оруулжа шадаагүй дээрэһээ үрэжүүлгын хүдэлмэри ехээр унжагайрна. Олонхи колхоз, совхозууд ороондо ороһон хонидоо һүрэгһөө илгажа, амяарнь харууһалхы
оролдодоггүй байна.
болоһон хонид һүрэг
хадаа ёһоор амарна
гүй ха юм.

Хэнэйшье мэдэһэ
болоһон хаһа сагые
гүй үрэжүүлхэдэ хо
тэй болодог бшуу. Х
38 часай туршада
лоод ябадаг гэжэ
Эгээл энээхэн сагы
гүй искусственна а
жүүлээ һаа, хонин
хурьга абажа шада
бди.

Тиимэһээ отара б
лөөгүүр эртэ, 3—4
дожо, ототой болоһо
һүрэг сооһоонь илг
дарыдань үрэжүүл
тэй. Тиигээд тэдэнэ
хээлитэй болохын
час болоод, дахин
ёһотой.

Хусын үрые зүбө
жа хэмжэн, та
сооһь шэнгэрүүлжэ
шэ угаа ехэ удха
Жэшээнь, 0,1 милл
жүүр соо 120—150
үрэ заабол байх
Тэрэшэлэн искусст
жүүлгын пунктн
сэбэрые сахиха, ам
сэг, хэрэгсэлнүүдые
тань угаажа байха

Бригада, отара
кусственна үрэж
дэлмэрине урагшат
ябуулхын тулада
та шадабаритай, б
шодые хүсэд хүрэхэ
тэдэнэй ажал хү
наринаар хинан
ажалыень зүбөөр
шадаа һаа, энэ
кампаниие эрхимээ
дүүрэн аргатайбди.

А.

Гүрэнэй Ул
госплеместанци

НАМАРАЙ ПААР

Алтайн хизаарай „Заря Алтая“ колхозой түрүүлэгшэ К. Е. Шмаргун, агроном А. А. Шмаль гэгшэд хөөрэнэ

„Заря Алтая“ колхоз хабарайнгаа бүхы тарилга намарай паар дээрэ хэнэ. Намарай паар таряа хураалгын үедэ—август, сентябрьда — хахалагдадаг. Баал суглуулһанай һүүлээр һолоомоёо волокушаар шэрэжэ сомодог юм. Тракторнууд хоёр халаанда хүдэлдэг. Саг соонь намарай паар хахалһанай түлөө нэмэлтэ түлбэри үгтэнэ. Һүүлэй 6 жэлэй туршада орооһото ургамалнуудай ургаса дунда зэргээр гектарай 15 центнер абтаа.

«Заря Алтая» колхоз жэл бүри хүршэнэрһөө ехэ ургаса ургуулдаг. Һүүлэй 6 жэлэй туршада (тэдэнэй дүрбэниинь ган гасууртай жэлнүүд байһан юм) ороoһого ургамалнуудай ургаса дунда зэргээр гектарай 15 центнерһээ дээшэ абтаһан байна. Тиихэдэ зарим оньһожо ургуулагдаһан отрядууд бүришье ехэ ургаса абаа. Иван Белаусай отряд гектарай 18,8 центнер, Иван Близнюкай отряд нёдондо сагай муу уларилда гектарай 16,7 центнер, Михаил Савиновай отряд—19,1 центнер, Егор Лейнесэй отряд—17 центнер хуряаһан байха юм.

Хабарай тарилга гол түлэб намарай паар дээрэ хэгдэнэ. Энэ ехэ удха шанартай.

Нёдондо жэл манай колхоз үшөө октябриин нэгэн болотор намарай паар хахалха түсэбөө дүүргээ. Таряа хураалгын ябажа байхада, мүн сагай уларилай муу байхада, паар хахалхань бэрхэтэй хэрэг ааб даа. Теэд хураалгын бүхы хүдэлмэриие бодомжотойгоор таарууламжатай эмхидхэжэ шадабал, энэ хүдэлмэриие ябуулжа болоно. Тиихэдээ манай тракторнууд хүршэнэрэйхиһөө дутаадагүй ехэ ажал хэнэ. Бидэнэр жэл бүри гол түлэб август, сентябрь һарануудта намарай паар хахалдагбди.

Нэн түрүүн ямар юумэндэ анхаралаа хандуулнабибди? Гусеничнэ тракторнууд заатагүй хоёр халаанда хүдэлнэ. Үдэртөө тэдэнэр хураалгын хүдэлмэри хэнэ, харин һүниндөө һолоомо поли дээрэһээ шэрэнэ, паар хахална.

Иимэ халуун хүдэлмэриин үедэ машиныe бүтээсэ ехээр ашаглаха гээшэ онсо удха шанартай. Хураалгын түрүүшын үдэрһөө эхилжэ бүхы тракторнуудые, онхи комбайнуудые хадалгада табидагбди. Мүнөө жэл Зүүн зүгэй комбайнернуудай жэшээгээр өөрөө ябадаг комбайнуудта үргэнөөр абадаг жаткануудые холбоод таряа хадалгада олоор табяабди. Энээнэй ашаар зарим тракторнуудые баал суглуулгада, газар хахалалгада табиха арга олгогдоно. Мүн жаткануудые хоёроор холбожо ябуулһанай ашаар үсөөн бэшэ тракторнууд паар хахалалгада сүлөөржэ үгэнэ.

Силос хэхэ кукурузые таряа хураалгада жэгдэрэн борохоһоо урид сабшажа абаад, поли дээрэнь дары хуу гаргагдана. Тэрэшэлэн мүнөө жэл горох үни хураагдаад, газарынь хахалагданхай.

Һолоомо саг соонь хуряаха ябадал шиидхэхы удха шанартай. Сибириин эрхэ байдалда иимэ ушар болодог: бороо хура ехээр орожо, баал суглуулха аргагүй байдаг, тиибэшье намарай паар хахалхада болохо байна. Иимэ үдэрнүүдтэ гусеничнэ бүхы тракторнууд паар хахалалгада табигдадаг юм. Тиихэдээ һолоомон һаалта болохо ёһогүй, саг соогоо хуряагдаһан байха зэргэтэй.

Һолоомые суглуулжа, сомодогбди. Энэ хүдэлмэри бүтэн һүниин туршада хэгдэдэг. Тарянай баалай дээрэ суглуулагдаһан газар дээрэ һүниндөө, мүн үглөөгүүр эртэ һолоомон сомогдоод байдаг заншалтай болонхой. Энэ хүдэлмэри хэхын тула бригада бүхэндэ нэгэ-хоёр волокушка байдаг. Хүдэлмэриин иимэ эмхидхэлэй таряа хураалга намарай паар хахалалга хоёрой хоорондохи болзорые хорооxо арга олгоно. Олонхи газарта комбайн плуг хоёр нэгэ поли дээрэ хүдэлжэ байдаг. Комбайнай хуряаһанай һүүлээр дары хахалалга эхилдэг юм.

Урдань һолоомые полиин нэгэ захада хаядаг байгаа. Тиигэжэ харгы хаагдадаг һэн. Хэрбээ поли дээрэ һолоомоной сомоологдоо һаа, тэрэниие тойруулжа хахалдаг, поли бүхэндэ 2—3 гектар газар хахалагдангүй үлэдэг, мүн зуруудууд сэхэ бэшээр гаража, таагүй болодог һэн. Мүн һолоомоной доро үлэһэн хахалагдаагүй газарта ургаһан буртаг үбһэн бүхы поли дээгүүр тарадаг байгаа.

Һүүлэй жэлнүүдэй туршада бидэнэр ондоогоор хүдэлмэреэ хэдэг болообди. Али нэгэн газарта таряа унагаарлан хадажа, унагааһанай һүүлээр баал хоорондуурнь хахалжа эхилнэбди. Мүнөө жэл тарянай болотор байхада олонхи полинууд дээрээ таряагаа хоёр ээлжээр болгон унагаажа, дундуурнь хахалнабди. Хахалагдаһан газар дээрэ һолоомон асарагдана. Тиихэдэ тэрэнэй һолоомон һаад хэнэгүй. Хабар һолоомоной сомоотой байһан газарые буртаг үбһэнһөө сэбэрлэхын тула дахин элдүүрилнэбди.

Бидэнэр тросоор хэгдэһэн волокушые үргэнөөр хэрэглэнэбди. Энэ түхеэрэлгын дутагдал гэхэдэ, һолоомо суглуулхадаа үлөөдэг, тиигэжэ хахалхада һаалта хэдэг байна. Энэ волокушын һүүлээр үлэһэн һолоомо суглуулжа галдадаг гээшэбди. Тиихэдээ таряаланда галай аюулгүйн тула хажуу тээгүүрнь хахалагдана.

Саг соонь, шанар һайнтайгаар намарай паар хахалһанай түлөө урмашуулха хэмжээнүүд колхоздомнай хараалагданхай. Жэшээнь, бригада, отряд гү, али механизатор бүхэнэй колхозой правленеэр тогтоогдоһон даалгабарые болзор соонь дүүргээ һаань, намарай паар хахалхадаа олоһон бүхы түлөөһэнэй 45 процент хүрэтэр нэмэлтэ түлбэри үгтэнэ.

Таряа хураалгатай хамта намарай паар хахалха ябадал манай колхоздо заншал болонхой. Үшөө 1960 ондо, хура бороотой жэл байжа, хураалгын октябриин хахад болотор унжагайрһан жэлдэ, манай колхозой 9600 гектар газарай 8600 гектарынь хахалагдаа һэн. Тэрэ жэлдэ баалнууд августын 24-дэ эхилжэ хуряагдаа бэлэй; энэ үедэ кукурузын таригдаһан полиин 630 гектарнь намар хахалагдаад байгаа. Хураалгын түрүүшын гурбан үдэр 300 гектар баал хуряагдаад байхада, 252 гектар намарай паар хахалагдаһан байгаа. Сентябриин 30-да 5900 гектар ороoһото ургамалнууд хураагдаһан, тиихэдэ 5870 гектар намарай паар хахалагдаа һэн. Нёдондо жэл сентябриин 30-да ороoһото ургамалнуудай 8057 гектар дээрэ хуряагдаад байхада, 8000 гектар намарай паар хахалагдаа бэлэй.

Мүнөө жэл бэрхэшээлнүүдэй ушаржа байбашье һаань, намарайнгаа паар хахалжа эхилээбди. Юуб гэхэдэ, ороoһото ургамалнууд эртүүр хуряагдажа эхилэгдээ, тиимэһээ кукуруза хадалга таряа хураалгын түлэг дунда хэгдэхэ болоно. Гэбэшье ехэ талмай эзэлһэн «лютесценс» сортын шэниисэ бусад сортнуудһаа эртэ эдеэшээд, энээнэй ашаар газараа эртэ хахалжа эхилжэ байнабди. Гадна самоходно комбайнууд, тракторнууд олон. Тиимэһээ хахалха газарайнгаа хахадыень эртээр паар болгохобди. Мүнөө жэл манай эндэ ган гасуур боложо байна, тиибэшье һаань манай ургаса хүршэнэрэйхиһөө һайн, гүрэндэ олон зуун мянган пууд алтайн шэниисэ худалдахабди.

Илангаяа Сибирьтэ намарай хүдэлмэринүүдые зүбөөр таарууджа ябуулха хэрэгтэй. Нёдондо намарай паар хахалха түсэбөө дүүргэһэн манай нэгэдэхи бригадада эдэ хүдэлмэринүүд иигэжэ эмхидхэгдэһэн юм. Бригада 7 «ДТ-54», 3 «Беларусь» трактортай, нэгэ «КДП-35»-тай байгаа һэн. Мүн 6 жатка, 5 прицепной комбайнтай юм. Хураалгын һүүл багта бригада үшөө 2 трактортай болоо. Хэрбээ бригада хоёроор холбогдоһон жаткануудтай һаа, тракторнууд гансал таряа хадалгада, комбайнаар суглуулгада ябаад лэ үнгэрхэ бэлэй. Кукуруза хуряаха, үбһэ сабшаха, һолоомо шэрэхэ, намарай паар хахалха тухай хэлсэһэнэйшье үлүү болоxo һэн.

Юу хээ гээшэбибди? Бригада таряа хадахын тула прицепной комбайнуудые һэльбэн заһабарилаа, тэдэнлэ хоёр жаткануудые холбожо үгөө. Тиигэжэ 2 «ДТ-54» тракторые сүлөөлжэ абаа. Ороoһото ургамалнуудай ехэнхи хубииень баалнуудые суглуулхаһаа бүри урид сабшажа унагаагаа, сентябриин 8-да таряа унагаалгаа дүүргэһэн юм. Энэ үедэ үбһэ сабшалга, мүн бусад хүдэлмэри түгэсөө һэн. 5 трактор баал суглуулдаг ба сохилгодо ябаһан комбайнуудые шэрээ, бэшэниинь һолоомо шэрээ, кукурузын силос хээ, саахарай свёкло хурлагаа, намарай паар хахалаа.

Һүниин 11—12 сагта таряа сабшалга, баал суглуулга зогсоогдожо, 4 «ДТ-54» трактор һолоомо шэрэлгэдэ гарадаг һэн. Һүниндөө, үглөөгүүр эртэ (таряа хадаха, баал суглуулха хүдэлмэриин эхилтэр) бүхы һолоомон суглуулагдажа үрдигдэдэг, мүн 3 гусеничнэ тракторнууд урда үдэрынь һолоомонһоо сэбэрлэгдэһэн газарые хахалжа байгаа. Кукурузын силос даралгаһаа колесно тракторнууд сүлөөлэгдэжэ, һолоомо шэрэлгэдэ табигдаад, бүхы гусеничнэ тракторнууд һүниин 12 сагһаа газараа хахалжа эхилдэг, тиихэдэ бороо хурын ороходо бүхы «ДТ-54» тракторнууд паар хахалдаг һэн. Нэгэдэхи бригада иигэжэ таряа хураалгатайгаа хамта газараа хахалдаг байһан юм. Хураалгын хүдэлмэриин һүниин орой болотор хэгдэдэгшье һаань, намарай паар заатагүй хахалдаг заншалтайбди. Һүни хахалхадаа тракторнууд нормоёо үлүүлэн дүүргэдэг байһан тула хураалга хахалалга хоёрой хоорондо оройдоо 400—500 гектарай забһар гарадаг һэн.

Мүнөө жэл тус бригада богонихон болзорто, нёдондо жэлэйхиһээ түргөөр, намарай паар хахалжа дүүргэхэнь. Мүнөө баян дүршэлтэйшье болообди, тракторнуудааршье олон болоод гдоо. Хураалгын хүдэлмэринүүдые зэргэ ябуулха түсэб табигданхай. Агрегадуудай ябаха маршрут зохёогдоо.

Колхозой тракторнуудай олонхинь үнинэй, хуушарһан юм. Гэбэшье машинын миин байха ушар үзэгдэдэггүй. Энэ хадаа техникээ һайнаар заһабарилһанай, һайнаар харууһалһанай аша үрэ мүн. Тэрэшэлэн колхозой главна инженер нүхэр М. И. Бортниковой хэшээл оролдолго бии.

Колхоз өөрын мастерскойтой, хэрэгтэй бүхы түхеэрэлгэнүүд тэндэ байдаг. Заһабарилга шанар һайнтайгаар хэгдэдэг, зарим ушарта жэжэ божо эбдэрэлгэ болоо һаань, сэхэ поли дээрэнь заһагдадаг. Тиихын тула шухала запчастьнууд полевой станда хадагалаатай байдаг юм.

Манай механизатор бүхэн мотоциклтай. Хэрэгтэй сагтань тэрэ мотоциклаараа мастерскойдо түргөөр ошоод ерэдэг.

Халаанай һэлгэлтэ, техническэ харууһалга тогтоогдоһон сагта—үглөөнэй 7 сагта ба үдэшын 7 сагта полевой стан дээрэ хэгдэдэг. Хураалгаһаа урид, июлиин 1-дэ бүхы тракторнууд, комбайнууд, жатканууд, мүн бусад машинанууд заһабарилгаһаа гаража, бэлэн болоод байдаг юм.

Намарай паар шанар һайнтайгаар хахалалгада онсо анхарал хандуулагдана. Полидо урда тээнь гаргагдаһан борозданууд хүндэлөөшөө 25—27 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалагдадаг. Тиихэдэ предплужник, борной заатагүй шэрэгдэдэг. Буртаг үбһэтэй газар 30 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалагдана. Бороо ороһоной һүүлээр газарай хүрьһэнэй хатажа хатуужаа һаань, борнойлдогбди. Намарай паар хахалагдаад, жэгдэрүүлэгдээ һаа, шииг нойто ехээр баридаг гэжэ тодорхойлогдоо. Нёдондо намарай паарай ехэнхи хубинь борнойлогдоһон юм. Мүнөө жэл энэ хүдэлмэри бүришье үргэнөөр хэгдэхэ.

Һүниин хүдэлмэриин хойноһоо шанга хиналта хэгдэдэг. Залуу механизаторнууд дүршэлтэй хүнүүдтэй суг хүдэлдэг юм.

«Сельская жизнь» газетэһээ.

Завьяловска район. Алтайн хизаар.

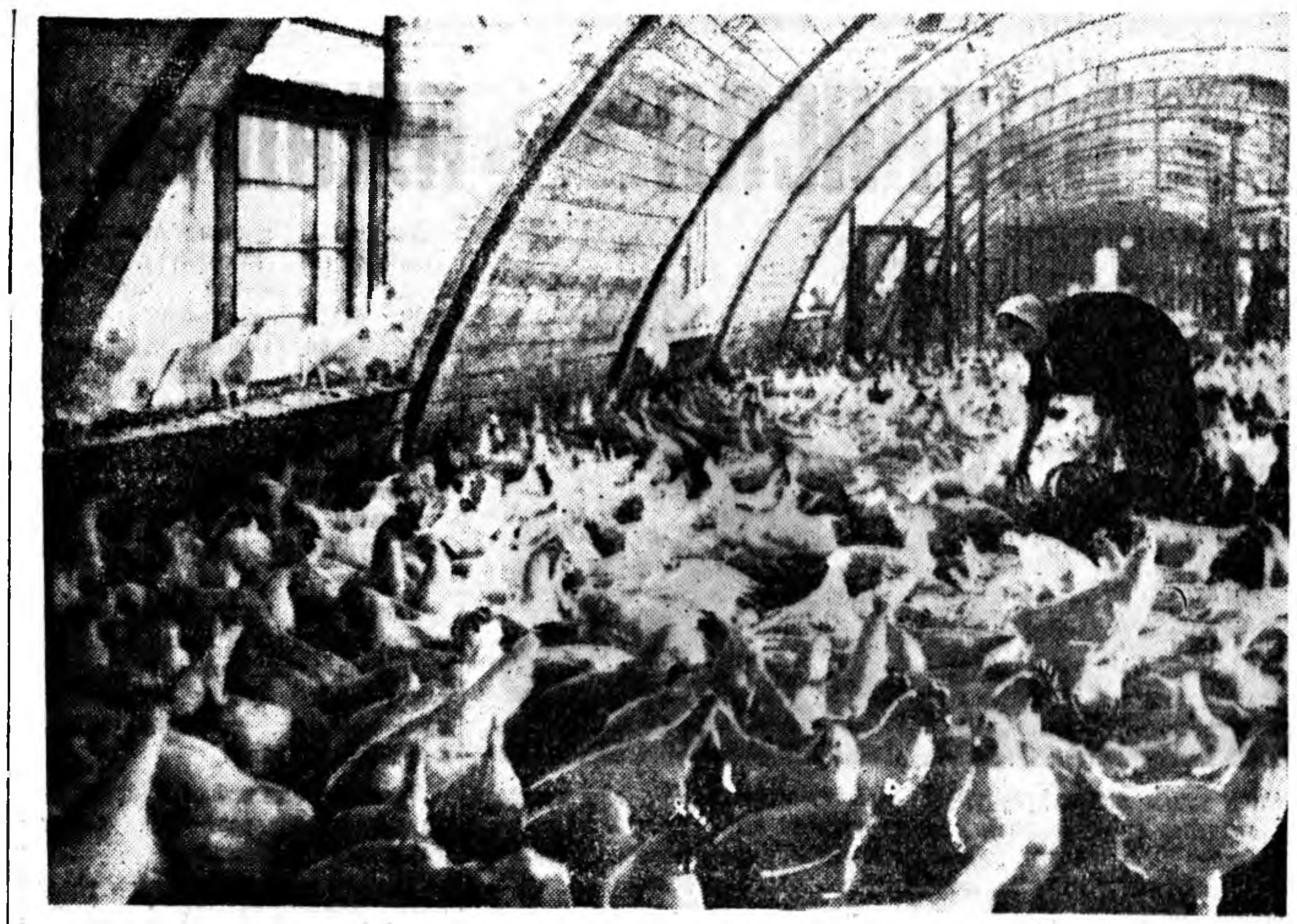

МОСКВАГАЙ ОБЛАСТЬ. Ногинско шубуунай фабрика 1962 ондо 6 миллион үндэгэ үгэхэ юм. Энэ хадаа нёдондонойхиһоо 1 миллионоор олон байна. Зураг дээрэ: Ногинско шубуунай фабрикын шубуудай байра соо.

ТАСС-ай фотохронико.

БАЯН УРГАСА АБАХА ГЭБЭЛ...

Түнхэнэй „Сибиряк“ колхоз 1000 га намарай эртын паар хахалаа

ТҮНХЭН. (Телефоноор абтаба). Партиингаа ЦК-гай мартын Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, энэ жэлдэ манай колхоз газар таряалан эдлэхэ асуудалые шэнэ гуримаар шиидхэжэ, сэбэр паар үгы болгоод, орондонь эртын обёос, наран сэсэг гэхэ мэтэ силосэй ургамалнуудые ехээр таряа юм.

Теэд саашадаа пааргүйгөөр гансахан хабарынь лэ газараа хахалаад таряа һаамнай, хаанаһаа үндэр баян ургаса абтахаб даа. Тиимэһээ намарай эртын паар ехээр, гүнзэгыгөөр хахалжа, газарынь һайнаар жэгдэлхэ хэрэгтэй болоно бшуу.

Энээниие хараадаа абажа, мүнөө июль, август соо хамта 1000 шахуу гектар намарай эртын паар хахалаад байнабди. Жэшээлхэдэ, Түхэреэнэй, Еловкын, Түнхэнэй отделенинүүдтэ үдэр бүри 16 агрегат паар хахалжа эхилэнхэй.

Бидэ мүнөө хабар эртэ таригдаһан обёос, наран сэсэг гэхэ мэтэ силосэй ургамалнуудай ургаса хуряагаад, газарынь хахалжа, намарай эртын паар болгонобди. Эндэ хүдэлжэ байһан механизаторнуудай дундаһаа нүхэд: Сороковиков, Томилов, Попов, Цыденов гэгшэд эрхим һайнаар ажаллана.

Үнгэрһэн жэлнүүдэй дүй дүршэл дээрэһээ харахада, манай эндэ намарай эртын паар хабар хахалагдажа, хэдэн дахин элдүүрилэгдэһэн сэбэр паарһаа нэгэшье дутуугүй байна. Жэшээнь, нёдондо хахалһан намарай эртын паар дээрэһээ мүнөө гектарай 16—17 центнер шэниисэ абтахаар хүлеэгдэнэ. Тиихэдэ энэ газарһаамнай үнгэрэгшэ жэлдэ тэжээлэй ургамал ехэ абтаһан байна ха юм.

Байгша ондо колхознай бүхыдөө 3 мянган гектар гэхэ гү, али бүхы таряалангайнгаа 60 процентые намар эртэ хахалжа, паар болгохо зорилго табинхай.

Н. Домышев,
Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхозой түрүүлэгшэ.

ТҮРҮҮШҮҮЛДЭ—НЭМЭЛТЭ ТҮЛӨӨҺЭ

(Яруунын аймагай Нарһатын совхозой экономист нүхэр Д. Г. Гармаев хөөрэнэ)

Энэ жэлэй ургасын гарасые хараадаа абажа, оронойнгоо баялигые арьбадхаха хэрэгтэ хубитаяа оруулха зорилгоор республикымнай колхоз, совхозууд 7,5 миллион пүүд таряа гүрэндөө худалдаха, тиихэдээ түсэбһөө гадуур 1 миллион 150 мянган пүүд таряа тушааха гэһэн уялга абаа. Манайшье совхозой гаряашад, механизаторнууд богони болзорто ороoһото ургамалнуудые хадажа, хоролтогүйгөөр хуряажа абаха тушаа тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалanхай.

Мүнөө манай совхоз ороoһото ургамалнуудаа 12 үдэртэ хадаха, 18 үдэрэй хугасаа соо тэрэнээ суглуулан сохижо дүүргэхэ гэһэн зорилго габяа. Гүрэндөө 27 мянган центнер ороoһо худалдаха гү, али түсэбһөө гадуур 3,5 мянган центнер тушааха гэжэ шиидээ. Энэ хадаа нилээдгүй шахардуугаар хараалагдаһан түсэб юм.

Нарһатын совхоз таряа хураалга дээрэ хүдэлэгшэдтэ ажалай шэнэ түлөөһэ тогтоогоо.

Һаяын үдэрнүүдһээ ЖР-4,9, ЖБ-4,6 түхэлэй 10 жатка, өөрөө ябадаг 2 «СК-3» комбайн, тракторaар жүдхүүлдэг «С-6» 24 комбайн, тиигэжэ хамтадаа 36 машина таряа хадалгада жэгдэрэн хүдэлжэ эхилбэ. Эдэ машинын хүсөөр 12 үдэрэй болзор соо 9789 гектар ороoһото таряа хадахын тулада сүүдхэ бүри агрегат бүхэн үдэрэйнгөө нормо хоёр дахин дүүргэхэ болоно. Унагааһан таряае суглуулжа сохихо хэрэгтэ 34 комбайн һаадгүйгөөр хүдэлжэ, мүн лэ үдэрэйнгөө даалгабари хоёр дахинһаа үлүүлбэл хараалагдаһан хаһа соогоо таряа сохилго дүүргэхэ аргатай. Иигэжэ машина бүхэнэй бүтээсэ хоёр дахин дээшэлүүлхэ дурадхал саарһан дээрэ эреэлһэн тоололгоһоо гараһан бэшэ, харин совхозой механизаторнууд, таряашадай һая болоһон зүблөөн дээрээ өөһэдэйнь абаһан уялгаһаа, хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ хаба зоригһоонь эхитэй юм.

Манай совхозой таряалангай газарай хүрьһэнэй хүндэ, шииг нойто ехэтэй, ургамалнуудай гарасын үдхэн үндэр дээрэһээ хураалгын машина амяар амяарнь аад, түргөөр ябуулжа, олон час сүүдхэдэ хүдэлгэхэ гэжэ шиидээ. Тиихэдээ жаткын машинист тракторист хоёр гү, али комбайнер, туһалагшадтаяа, трактористтаяа бэе бэеэ һэлгэлсэжэ, али нэгэнэйнгээ амарха, хооллохо сагтаһ агрегадаа зогсоонгүй ябуулжа, сэлмэг һайн сагай минута, час бүхэниие ашагтайгаар хэрэглэхэбди гэжэ найдууланхай. Механизаторнуудай тиигэжэ хураалгын агрегат бүхэниие бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхые хүсэжэ байхадань, совхозой дирекци, партийна, профсоюзна организацинууд тэдэнэрые ажаллаһанайнь зэргээр урмашуулхын тула нэмэлтэ түлбэри тогтоогоо.

Жаткын машинист, комбайнерай үдэрэй даалгабари 101—150 процент хүрэтэр үлүүлээд байбалнь, гол түлөөһэниинь 25 процент, 150 процентһээ дээшэлээ һаань—50 процент нэмэжэ үгтэхэ. Жэшээнь, түсэбтэ 8 гектарай орондо 15 га дээрэһээ таряа нэгэ үдэр соо сохиһон комбайнер хуряагдаһан гектар бүхэндэ 42,5 мүнгэ, суглуулагдаһан 1 центнер ороoһоной түлөө 4 мүнгэ тарифай ёһоор абаха байһан һаа, үдэрэйнгөө даалгабари 150 процентһээ дээшэ дүүргэбэл, 1 гектарай 63,75 мүнгэ, центнер ороoһоной 6 мүнгэ абаха болоно. Нэгэ гектарһаа 10 центнер таряа суглуулаа һэн гэлэй гээд тоолобол, дүн дээрээ тус комбайнер 18 түхэриг 56 мүнгэ нэгэ үдэртэ олохо юм. Саада тээнь, тэрээндэ хураалгын дүүрээд байхада, ажахынгаа дүн дээрэ түсэбтэ ургасаяа суглуулаад байбал, абаһан мүнгэн түлөөһэн дээрэнь үшөө 25 процент нэмэгдэхэ, хараалагдаһан таряалангай талмайн сезонно даалгабари дүүргэбэлнь 4 центнер ороoһо нэмэлтэ түлбэри үгтэхэ юм. Энэ жэшээгээр жаткын машинистнуудта, комбайнерай туһалагшадта, трактористнуудта, комбайнай һолоомошодто тогтоогдомол разрядайнь зэргээр урмашуулгын түлөөһэн хараалагданхай.

Эдэ үдэрнүүдтэ хураалгын хүдэлмэриин хажуугаар совхознай 6000 гектар намарай паар хахалха зорилготой. Энэниие мүн лэ эршэмтэйгээр, һайн шанартайгаар ябуулхын тула трактористнар тодорхой социалис уялгануудые абанхай. Мүн дирекциин зүгһөө тэдэнэрые урмашуулгын хэмжээн хараалагданхай. Хахалһан гектар бүриин түлөө трактористда 2 килограмм ороoло нэмэлтэ түлбэри үгтэхэ юм. Хүдэлмэриин даалгабари шанарай талаар гансал һайн гэһэн сэгнэлтэтэйгээр дүүргэгдэһэн байхал ёһотой гэжэ ажалай нэмэлтэ түлөөһөөр хараалагданхай юм. Ажалдаа нарин нягтаар хандаха ябадалые бодотоор хангахын тулада мүнөө жэлдэ манай совхоздо иимэ гурим тогтоогдоо: хаана ямар ургамал хэн хадажа баал болгоо һэм, тэндээл тэрэ хүн хураалга хэхэ. Энэ гурим манда бэелүүлэгдэжэ боломоор юм. Мүнөө жаткада хүдэлдэг машинистнуудnай бүгэдөөрөө шахуу комбайнернууд юм. Тиихэдэ комбайнаа жатка болгон тааруулаад ажаллажа ябаһан нүхэдүүд, таряа сохижо эхилхэдээ өөрынгёөл унагааһан таряа суглуулха бшуу. Энэ гурим олоороо нэгэ бүлэг боложо нэлэнхы ехэ поли нэгэн доро түргөөр хуряажархидаг ёһо эбдэжэ болохо гэжэ һаналтагүй. Яахадааб гэхэдэ, үргэн полидо машинанууд олоороо ороходоо хойно хойноһоо дахасалдажа, урдахиингаа һаа ташахада хойтуулынь һархайлдажа миил байха болодог. Тиимэһээ нэгэ газарта бүлэгөөрөө хүдэлхэдөө комбайн, жатка бүхэн өөрын загон эсхэн абажа, аминдаа ажалладаг заншалтай. Энэнь зүйтэй байһанаа харуулаа.

Түрүүшын хоёр-гурбан үдэрэй дүн хараад үзэхэдэ, манай совхоздо таряа хураалга нёдондонойхиһоо хоёр дахин эршэмтэйгээр ябажа захалаа.

Намарай эртын паар—үндэр ургасын үндэһэ һуури. Түрүүшүүлэй дүршэл үргэнөөр хэрэглэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

3-дахи нюур

1962 оной августын 22.

ҺУРАЛСАЛ — АЖАЛ — АМАРАЛТА

Сэлгеэ уудам талын дундуур баруун хойноһоо зүүн урагшаа хотирон урдаһан Оронго голые зубшажа Сэлэнгын «Улаан-Оронго» колхоз оршодог юм. Болбосон түхэлтэй түб тосхонойнь дунда Оронгын дунда һургуулиин хоёр дабхар байшан, бусад байранууд холоһоо илгаран харагдана.

Һургуулиин харьяата хамтын байрануудай дэргэдэхи үндэр бахаһын ороойдо улаан туг далбана. Ушарынь хадаа колхоз шадарай һурагшадай үйлэдбэриин лагерь эндэ июнь нэгэнһээ нээгдэһэн байгаа.

Энэ лагерь тухай һургуулиин директор Николай Андреевич Олзоев иигэжэ хөөрэбэ:

—Ажал хүүлжэ, бэе махабадыень бэхижүүлэн амаруулха хэрэгтэ бидэ, һургуулиин бүхы хүдэлмэрилэгшэд анхаралаа ехээр хандуулнабди.

Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаае бэхижүүлхэ, арадай гэгээрэлэй хэрэгые саашаданъ хүгжөөхэ тухай хуули ургажа ябаа залуу үетэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн удха шанартай. Эдэниие хүтэлбэри болгон, манай һургуулиин багшанар хүмүүжүүлгынгээ хүдэлмэридэ зарим тэды амжалта туйлаа.

Һургуулияа шухала хэрэгсэл түхеэрэлгэтэй болгонгүйгөөр политехническа һуралсал бэелүүлхэ бэрхэтэй. Тиимэһээ бии байгаа мастерскойнуудайнгаа хажуугаар томо гэгшын шэнэ мастерской дүүргүүтэй ажалта удэр гэхэ гү, али мүнгэндэ оруулхада 1886 түхэриг олохо юм. Энэ мүнгэнэйнгөө зарим хубяар колхозһоо эдеэ хоол абана.

Хамтадаа 250 һурагша дүрбэн бүлэг боложо, энэ зундаа амарха ёһотой байгаа. Энээнһээ урда гурбан сезондо үхибүүд байжа гараа. Сезониинь хорин хоногой туршада үргэлжэлнэ. Мүнөө дүрбэдэхи сезон дүүрэжэ байна.

***

Һүүлэй хэдэн үдэр эндэхи һурагшад Оронгын баруун бэеын үбһэ хуряалгада хабаадаба. Гомбожаб Зоригтуевай даадаг, ажахын тоосоондо ороһон хонишодой бригадатай һургуули халуун хани барисаа байгууланхай. Энэ үбэлдөө хонишодтой хамта хурьгадые абалсаа. Харин хүсэд дүүрэн үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэнь тэдэнэр хонишодто туһалжа байна.

Үйлэдбэриин практикын талаар директорые орлогшо Максим Дамбиевич Дашиев директорһээ заабари абаад, сабшалан дээрэ гүйлгэжэ ерэбэ.

Үбһэн хатаа, соможо эхилхэдэ болохо. Үсэгэлдэр багахан бороо ороһон байгаа хаш.

—Тэры тэндэ сомоогой һуури табия!—гэжэ Максим Дамбиевич сомоошон нүхэдтөө хургаараа заана.

Хатаһан үбһэ ногооной хангалтама үнэрөөр амисхаалан, хабтагай уужам нугада сабшажашье, тармажашье, бухал табижашье ябахада угаа һайхан.

Коля Кишиктуев морин тармуур дээрэ һуунхай, адхашье үбһэ гээнгүй нарин сэбэрээр тармахаяа оролдоно.

Тээ саанахи гурбан тухагүйгөөр ажаллана. Бухал табиха гээшэ тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ даа. Тиигэжэ Валя Эрдынеева, Очир Кишиктуев, пионервожата Клара Будаевашье хэлэхэ байха. Педучилищида һурадаг энэ басаган гурбадахи сезоноо эндэ ажаллана.

Амарха һамбаандаа шэнэ журналай хуудаһа ирахада, шэнэ газетэ уншахада болохо... Тиигэжэ халта амараад Миша Мокров, Витя Мартыненко, Бимба Ринчинов гэгшэд ехэл абьяастайгаар үбһэ тулхинэ. Нүхэдынь олон бухал табижа магадгүй. Хэн хүнэй доро орохо дуратай байха һэм! **(1-дэхи зураг).**

Хатаргажа ябаһан бухалшадай шарай согтой хүхюунүүд. Хэншье бухал шэрэхэ гээшые багадаа туршаһан байха. Ехэл һонин байгша бэлэй. Харин Сережа Лхамажапов азатай нүхэдөө хараад атаархажа һууха баатай болоо бшуу. Юундэб гэхэдэ, морин хүртэбэгүй. Тиимэһээ бухал шэрэхэ ээлжээнэйнгээ ерэтэр нүхэдтөө хүйтэн уһа асаржа үгөө.

Наратай халуун үдэр хүйтэн уһан юунһээшье амтатай байдаг ха юм!

Үхибүүдэй, ехэшүүлэй шударгы түргэн ажаллаһанай ашаар һүринүүд үдэр бүри хэдыгээрээ жэрылдэн бодожол байна. Хэһэн ажалайнгаа үрые харахада, досоошни урматай зохид болодог бшуу.

Эрхимээр ажаллаһан хүбүүд, басагад хоол барихаяа байра тээшээ шамдуухан алхалалдана.

Үхибүүд худагай хүйтэн уһаар нюур, хүзүүгээ угаажа һэргэһэнэй удаа хойно хойноһоо зогсожо, хоолоо абана. Тогоошон Фаина Федоровна Гомбоева эдэниие амтатай хоолоор эдеэлүүлхэеэ яһалахан оролдоно. Тэрэнэй бэлдэһэн хоол ходо һайн шанартай байдаг. Дежурна Таня Цыренова мүнөөдэр тогоошондо туһална. Үхибүүд түлеэ хахалха, амһарта угааха, стол сэбэрлэхэ, уһа асарха гэхэ мэтын ажал хэлсэдэг юм...

Газар дээгүүр дэлгээгээтэй клеёнко дээрэ эдеэлхэдэ нэгэ талаһаа һонишье, нүгөөдөөрөө эдеэн оросотойшье!

***

— «Үхибүүд, машинадаа һуугты!» гэһэн дохёо соностобо... Нюдэндөө галтайхан эдиршүүл дуу дуулалдан, уһанда орохоёо Оронго тээшэ табилуулна. Хүйтэн уһан соо тамархада ямар һэрюун бэ даа, барилдахада ямар зохид бэ даа! **(2-дохи зураг).**

«Сагай ниидэхэшье гээшэ жэгтэй түргэн. Һаяхан лэ лагерь нээгдээ бэшэ һэн гү гэхэдэшни, дүүргэлтын ёһолол болохонь ойртошобо. Энэ богонихон хугасаада амархыншье амарагдаа, ажаллахыешье ажаллагдана. Һайнаар амарһанаймнай тэмдэг: нюур шарайемнай харьт—ялагар хүрин, балсангууд хатуу, хүсэ шадалтай болоол!

Бидэн тушаа һанаагаа зобоһон хүнүүдтэ, бүхы юумээр хангаһан, Эхэ орондоо гүнзэгы баясхалан хүргэнэбди. «Һураха, һураха, үшөө дахин һураха» гэһэн инаг багша Ильичэйнгээ захяа дүүргэхын тула эндэһээ бусаад, бүхы шадалаараа оролдохобди!» гэжэ һурагша бүхэн доторөө шэбшэнэ.

Һуралсалай хүдэлмэриие ажабайдалтай нягта холбоотойгоор ябуулха хэрэгтэ һургуули шадарай туршалгын талмай ехэхэн үүргэтэй. Оронгын һургуулида иимэ талмай бии юм. Эндэ таригдаһан үгэрсэ, капуста, морхоог, кукуруза, наран сэсэг, горох гэхэ мэтые багашуул харууһална, мүн туршалгын хүдэлмэри ябуулна. Үхибүүд ээлжээ ээлжээгээр үглөөгүүр эртэ ерэжэ, дааһан ургамалаа уһална, үбһыень түүнэ, минеральна үтэгжүүлгэ оруулна.

Эдир натуралистнуудай хүдэлмэриие багша Намжилма Цыбекнимаевна Мункуева толгойлдог. Багшынгаа заабариие үхибүүд угаа анхаралтайгаар шагнадаг.

Үйлэдбэриин бригадынхид 15 гектарта саахарай свёкло, 15 гектарта —хартаабха, 7 гектарта кукуруза ургуулжа байнхай! Эдэ бүгэдые тариһанһаа хойшо агротехникын хэмжээ ябуулга наринаар сахяа. Тиимэһээ ургаса яһала һайн гээшэ. Үхибүүд абаһан уялгаяа үлүүлэн дүүргэхэбди гэжэ мэдүүлнэ.

Свёкло ургуулжа байгаад, тэрээн тухайгаа һайса мэдэнгүй яажа болохоб. Тиимэ ушарһаа биологиин багша Роза Дашиевна Данжаевагай свёкло тухай хөөрөөень һурагшад анхаралтайгаар шагнана. **(3-дахи зураг).**

Мүн амарха үедөө үхибүүд өөһэдынхеэрээ свёкло «шудалжа» оробо. **(4-дэхи зураг).** Яһала амтатай эдеэн байгаал!

Үйлэдбэриин бригадын гэшүүд иигэжэ үдэртөө газаа поли, сабшалан дээрэ 6 саг ажалладаг заншалтай. Харин үбһэндэ гарахадаа гуримынь эбдэгдэхэеэ һанадаг.

Үхибүүд сүлөөтэй сагаа хүхюун сэнгэлигээр үнгэргэнэ. Волейбол, теннис гэхэ мэтээр наадаһаар, шэнэ дуу, хатар һураһаар, шатар наадаһаар байтар үдэр үнгэржэ, һаруул һайхан үглөөдэрынь даллан байдаг.

— Һурагшадай энэ амаралта эмхидхэхэ хэрэгтэ дутуу дунданууд үшөөл үзэгдэнэ. Ерэхэ жэлдэ эдэ бүгэдээ бүрин усадхажа, үйлэдбэриин бригадануудай хүдэлмэриие улам һайжаруулаад, һуралсалые ажабайдалтай бүри нягта холбоотойгоор ябуулха зорилготойбди,—гэжэ һургуулиин директор Николай Андреевич Олзоев найдуулна.

А. Алексеев.

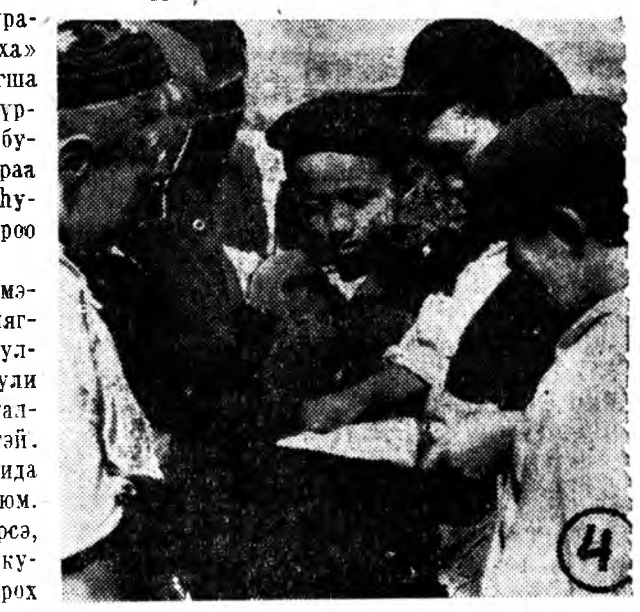

байнабди. Мүн һургуули шадарай талмай эмхидхэгдэнхэй.

Һургуулинуудай урда табигдаһан мүнөө сагай эрилтэ хүсэд һайнаар бэелүүлхын тула ажал амаралта хоёрые зүбөөр тааралдуулан ябуулха гээшэ онсо удха шанартай.

Тиимэһээ колхоздо ажаллаха үхибүүдэй үйлэдбэриин бригада эмхидхэхэ асуудал байгша оной январь һарада хэлсэгдээ һэн. Бригадые эмхидхэхэ хэрэг комсомолшуудай, һурагшадай, багшанарай эдэбхи үүсхэлээр бэелүүлэгдээ.

Һургуули колхоз хоёр хоорондоо договор баталаа һэн. Тэрэнэй ёһоор үрэһэ, хүдөө ажахын машина, үтэгжүүлгэ гэхэ мэтые колхоз һургуулида үгөө. Тиихэдэ һургуулиинхид хартаабха, кукуруза, саахарай свёкло тарижа, һайнаар харууһалаад, ургасыень колхоздо тушааха юм.

Һурагшад амаралтынгаа үедэ 3110

БАЯН УРГАСА ДУУДАНАЛ...

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

дэлхэдөө бүрил ехээр сабшагдаха даа,—гэжэ нүхэр Архипов хөөрэнэ.

—Тиигээдшье таряамнай хүсэд жэгдэ эдеэшээгүй аад, мүнөө дээрээ түүбэрилэн хадажа байнабди,—гэжэ тракторист Юрий Батурин нэмэнэ.

— Энэ жэлдэ бидэ түсхай звено боложо, 580 гектарта орооһото ургамалнуудые таряа һэмди. Тэрэнһээмнай 40 гектар горох хадагдаад, хуряагдажа байнхай. Саада тээнь 540 га таряагаа хоёр лафетнэ жатка, нэгэ «С-6» комбайнаар тон богонихон болзорто хуряажа абахын түлөө хамсыгаа шамажа орохомнай,—гэжэ тэдэнэр мэдүүлнэ.

Залаануудынь нэгэ тээшэнь зохидхоноор зэргэлүүлэн хаягдаһан баалнуудыень хараад:

—Эндэһээ гектарай хэды центнер ургаса гараха гэжэ һананат,—гээд асуухада:

—Би юрэдөө хори гаран жэлдэ трактор, комбайнаар таряа хуряалсажа ябанаб. Тухайлаад үзэхэдэм гектарай 18—20 центнер ургаса сохом абтахаар байна. Тиихэдэ энэ зүүн, баруун тээхи шэниисымнай полинуудһаа гектарай 30-35 центнер орооһон лэ гараха даа,—гэжэ Михаил Федорович хэлэнэ.

Нээрээшье залаануудынь һөөм шахуу утанууд, хүндэ гээшэнь аргагүй, орооһонуудынь мэнсылдэжэ байна. Бүхыдөө артелиин таряалан дээрэ баян ургаса гаража, хүн бүхэнэй урма зоригые бадаруулба. Эндэхид байгша ондо бүхы ургасаяа богонихон болзорто, эрхим шанартайгаар хуряажа, Эхэ орондоо нёдондонойхиһоо гурба дахин ехэ гэхэ гү, али 10 мянган центнер таряа үгэхөөр шиидэнхэй.

Тиигэжэ агрегадынхидай ажал тухайнь хөөрэлдэһөөр байтарнай урда тээһээ нэгэ мотоциклтэй хүн хойноо хуа тооһо гэзэгэтүүлэн, айхабтар түргэн зурыжа ерэбэ.

—Энэ манай бригадир нүхэр Родионов яатараа гүйлгөө, харайлгаа гээшэб,—гэжэ механизаторнуудай гайхалсаһаар байтар:

—Үнөөхи хүбүүднай буугаал! Яагааб даа, космонавтнууднай амар мэндэ бусаа...—гэжэ байгаад, тэрэмнай холоһоо дуун, шүүн болоһоор дүтэлбэ.

—Юу хэлэнэш, хэзээ буугааб, хоюулаа гү..?—гэлдэжэ механизаторнуудшье баһал бригадираа тойрошобо...

Дорюун лэ хүбүүд байна даа. Захагүй замбуулин руу хэдэн сүүдхэ соо ниидээд, амгалан бусажа, Эхэ оронойнгоо, совет арадайнгаа омогорхол, баярынь болобо, бүхы дэлхэйдэ суурхуулба гээшэл даа, —гэжэ залуу механизатор Юрий Батурин зүрхэеэ хүдэлгэн хэлэнэ.

— Жэгтэйл һайхан, сэнгэлиг, жаргалта үе сагта ажаһууһан золтойдоо баярлангүй яахабши даа,—гэжэ Михаил Архипов баһал хүхюутэй.

—Тиимэл даа. Иигээд хэдэхэн жэлһээ шинии гү, али мининшье үринэр хизааргүй холын одо мүшэд руу ниидэн ошохо аалам. Энээндэ ямаршье гайхалгүйл,—гэжэ бригадир Родионов зүбшөөнэ.

— Зай, бригадир, баяртай мэдээсэл асаржа, бидэнэйнгээ урма зоригые бадаруулбаш. Мүнөө хүсэн дээрээ хүсэ нэмэн, улам эршэтэй хүдэлхэмнай гээшэ,—гэлдэн механизаторнууд трактор «агтынгаа аялгаар» тала лайдаяа зэдэлүүлһээр, таряан «далайе» хаха зүһэн дабшаба.

М. Намжилов.

ХИЛЫН САА...

Гол анхаралаа хандуулна

ДЕЛИ, августын 20. (ТАСС). Советскэ космонавтнуудай хүндэлэлдэ зорюулагдан, Москвада болоһон митинг дээрэ Советскэ правительствын толгойлогшо Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгые Индиин хэблэл үргэнөөр тайлбарилна.

Эб найрамдал тухай оролдолго гаргадаг дээрэһээ, Н. С. Хрущев Германиин асуудалаар таатай ажаглалта хэһэн байна. Хэблэлэй бэшэһэн дээрэһээ хаража үзэхэдэ, энэ ажаглалта һонирхолтойгоор угтагдаһан, тэрээндэ ехэ анхарал хандуулагдаһан байна. Энэ юун дээрэһээ харагданаб гэхэдэ, ниислэлэй гурбан гол газетэнүүд «Индиан экспресс», «Хиндустан таймс», «Стейтсмен» гэжэ газетэнүүд Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгын дэлгэрэнгы удхые эли газарнуудта толилоо. Эзэмдэлгын сэрэгүүдые Баруун Берлинһээ гаргажа, ООН-ой сэрэгүүдээр тэдэниие һэлгэхэ тухай дурадхал энэ үгэ соо оруулагдаһан байгаа бшуу. Тиихэдэ, «Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин гарнизон НАТО-гой сэрэгүүдые һэлгэхэ ёһотой. Берлинэй асуудал гуримшуулхые Хрущев уряална» гэһэн гаршагтайгаар «Индиан экспресс» гэжэ газетэ Хрущевой үгын удхые толилоо.

Советскэ политикын амгалан шэнжэтэй байһанай гэршэ

ПАРИЖ, августын 20. (ТАСС). Баатар-космонавтнууд А. Николаевтай, П. Поповичтой уулзалга, Улаан талмай дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ тухай мэдээсэлнүүдые Парижай хэблэл мүнөөдэр горьтойгоор толилһон байна. Советскэ правительствые толгойлогшын хэлэһэн үгын гол удхые «Юманите», «Либерасьон», «Фигаро» болон бусад газетэнүүд толилоо.

«СССР-эй политикын амгалан шэнжэтэй байһые Хрущев дахяад гэршэлэн харуулба»,—гэжэ «Юманите» газетэ мэдүүлнэ. Социализм болон коммунизм хадаа замбуулин юртэмсые хүн түрэлтэнэй шэнжэлдэг, саашадаашье шэнжэлхэ найдамтай космодром болоно гэжэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгые газетэ гаршаг болгон хэрэглээ.

Германиин асуудал шиидхэгдэхэ

БЕРЛИН, августын 20. ТАСС-ай корреспондент К. Саввин иигэжэ бэшэнэ: Москвада космонавтнуудые угталгатай дашарамдуулагдан болоһон митинг дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев үгэ хэлэхэдээ, уласхоорондын шухалын шухала асуудалнуудаар Советскэ Союзай баримталдаг эли тодо хараа бодолые үшөө дахин найруулан хэлээ. Германиин Демократическа Республикын бүхы хүн зон энэ хараа бодолыень хүсэдөөр һайшаана. Германитай эбэй договор баталхын, тэрэнэй үндэһөөр Баруун Берлинэй асуудал гуримшуулхын түлөө Советскэ Союзай хэдэг шууд сэхэ тэмсэлые ажалшад ехээр дэмжэнэ. Замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэхэ хэрэгтэ совет ороной амжаһан туйлалтанууд бүхы хүн түрэлтэндэ хамаадана гэжэ Н. С. Хрущевой хэлэһые бүхы үнэн сэхэ хүнүүд ехэ һаналаа ханангяар угтаа. Энэ хадаа олониитын социалис байгуулалтын түгэлдэр хүсые, илагдашагүйе харуулхаһаа гадна, арадуудай хани барисаанай үзэл бодолой һүр жабхалангые харуулалсана.

Эб найрамдал бэхижүүлхын, уласхоорондын шанга хиналта доро буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрэ хуряаха асуудал шиидхэхын тулада Советскэ Союз бүхы юумэ хэнэ гэжэ арадууд һайн ойлгоно гээд германо-советскэ хани барисаанай бүлгэмэй правлениин секретарь К. Хойтехауз онсолон тэмдэглээ.

Франкогой байрын хажууда бомбо тэһэрбэ

НЬЮ-ЙОРК, августын 20. (ТАСС). Юнайтед Пресс Интернейшнл агентствын корреспондентын Сан-Себастьянһаа (Испани) дамжуулһанай ёһоор Сан-Себастьянда Франкогой байдаг зунай байрын хажуудахи сад соо үсэгэлдэр бомбо тэһэрээ гэжэ хуулитаар соносхогдоо.

Бомбын тэһэрхэ үедэ Франко ордон соогоо байгаагүй. Тэһэрэлгын болоходо, ордоной хэдэн сонхо сүмэ һүрэжэ унаа.

Революционно байдалтай боложо б...

ГАВАНА, августын 20. (ТАСС). Сальвадорой арадай сүлөөрэлгын тэмсэл тухай Сальвадорой коммунис парти мэдүүлгэ толилоо.

Ороной демократическа хүсэнүүдтэ эсэргүүгээр подполковник Хулио Ривер гэгшын шанга засагай хашалта хэһээлтэ бүри ехээр хэдэг боложо байһые тэмдэглэхэ зуураа, коммунис парти иигэжэ заана. «Гүрэнэй аппарадай һүүлшын 30 жэлэй турша соо хэрэглэһэн хүсэнүүдынь дуталдадаг болоо, тиимэһээ гүрэнэй аппарат хадаа орон доторoo фашис организацинуудые — арадта эсэргүү хорото муухай ааша гаргахаар бузагай бандануудые байгуулхые тухирна».

«Мүнөөнэй Сальвадорой правительствын хиналта доро байһан бүхы тушаалнуудые США-гай посольствын, Холбоото Штадуудай тагнуулай газарнуудай агентн... байна» гэжэ Пренс... агентствын дамжуу... мэдүүлгэ соо саашал... дэнэ.

«Гэбэшье эдэ хэм... нэгэниинышье, эдэ за... дай нэгэниинышье С... рой арадай сүлөөрэ... сэлые һаатуулжа ш... Орон революционно... тай боложо байна. Э... байдалай удха шана... зон бүри олоороо ойл... дэг болоод, тэмсэлд... эдэбхитэйгээр хаба... гэжэ Сальвадорой ... партиин мэдүүлгэ со... нэ.

Кубын революциин... нарые онсолон т... зуураа, «Кубын ... арад өөрыгөө жэш... хы Америкэ түбиин ... ционно тэмсэлдэ с... туһа нэмэри оруул... компарти тэмдэглэнэ.

Алдарта ой

ХАНОЙ, августын 20. (ТАСС). Вьетнамда августын революциин болоһоор 17 жэлэй ой үсэгэлдэр гүйсэбэ. 17 жэлэй саада тээ, энэ үдэр, Японой эзэрхэг түримхэйшүүлдэ эсэргүүсэн вьетнам арад бүгэдэ ниитын зэбсэгтэ восстани хэжэ, саг зуурын революционно правительство байгуулаа һэн.

Хэдэн олон бэрхэшээлнүүдые дабаһанайнгаа һүүлээр, Вьетнамай революци илалта туйлаа гэжэ энэ ойтой дашарамдуулан «Нян зан» газетэ бэшэнэ. Түгэс илалт... хын тулада бидэнэр ... революциин алдарта... нуудые саашадань ... ёһотойбди гэжэ «Нян... дүүлнэ.

Национально-дем... ска революциин бүх... рилгонууд Вьетнамай... талын хубида дүүргэ... социалистическэ рев... лотомо илалта туйла... бидэнэр найдамтайга... шаа алхалжа, соци... скэ индустриализаци... шэнэ амжалтануудые... бди гэжэ газетэ тэмд...

Алжирта парламентын һунгалта бо...

ПАРИЖ, августын 20. (ТАСС). Баруун оронуудай информационно агентствонуудэй дамжуулһанай ёһоор, Алжирай Национальна суглаанай һунгалтын болоходо һунгагдаха кандидадуудай списогууд Саг зуурын гүйсэдхэхы органдо ороод байна. Алжирай Республикын Саг зуурын правительствын премьер-министр Бен Хедда, политбюрогой хүтэлбэрилхы ажал ябуулагша Мохаммед Бен Белла, Алжирай Республикын Саг зуурын правительствын урдын премьер-министр Ферхат Аббас, алжир арадай баатарлиг басаган Джамила Бухиред болон бусад кандидадуудай списогууд соо бии.

Августын 30 хүрэт... жэлхэ ёһотой һунгуул... паниин үедэ Национ... лөөрэлгын фронтын ... дууд хүн зондоо фро... граммые найруулан ... үгэхэ юм.

Национальна с... һунгалта сентябриин ... лохо.

Нютагай мэдээнүүд... һэ болгон Ассошиэйт... агентствын корреспон... жирһаа иигэжэ да... Алжирай Республикы... шын Национальна с... 70 кандидадынь па... сэрэгэй округуудһаа ... лэгдэһэн сэрэгэй хүн... ха юм.

„Поларис“ дахяад тэһэрбэ

НЬЮ-ЙОРК, августын 18. (ТАСС). Үсэгэлдэр, табигдаһанайнгаа һүүлээр хэдэн секундын үнгэрөөд байхада, «Поларис» гэжэ ракетэ тэһэрээ гэжэ АП агентствын корреспондент Канаверал хушуун дээрэһээ мэдээсэнэ. Гал шатажа ябаһан бутардаһа... Канаверал хушуун дэ... Һүүлэй үедэ «Полари... ракетэ долоо дахин ... һан байгаа. Тиихэдэ... ушартань ракетэ ниид... хадаа тэһэрээ.

Сенегалай республика

(Тайлбари)

Сенегалай Республикын бэеэ даанхай байдалтай болоһоор 1962 оной августын 20-до хоёр жэлэй ой гүйсэбэ.

Сенегал хадаа Баруун Африкада, Атлантиин далайн эрье шадар оршодог гүрэн юм. XIX зуунжэлэй хоёрдохи хахадһаа эхилэн Франциин колони байһан аад, 1960 ондо бэеэ даанхай республика болоо гэжэ соносхогдоо һэн.

Энэ орон 197 мянган дүрбэлжэн километр газартай, 3.100 мянган хүн зонтой. Гол түлэб уолоф, фульве, севeр, тукулёр, араб, бербер гэжэ үндэһэ яһатан, тэрэшэлэн 30 мянга шахуу европынхид ажаһуудаг. Дакар город ниислэлынь юм.

Түрүүн Сенегал болон урдын Франциин Судан Малиин Федерацида орожо, бэеэ даанхай болообди (1960 оной июниин 20) гэжэ соносхоһон байгаа. Гэбэшье империалис этэгээдүүдэй ябуулгаһаа уламжалан, хоёр һарын үнгэрөөд байхада Сенегал федерациһаа гараад, бэеэ даанхай республика болообди гэжэ 1960 оной августын 20-до соносхоһон байгаа.

Франци хадаа Сенегалай экономикодо булюу б... зандаа үлөө, тэрэшэл... гэйнгээ баазануудь... үлөөгөө.

1960 оной сентябры... польд Сенгор республи... зидентын тушаалые ... байдаг. Сенегалай Р... кын правительствые ... министр Мамаду Диа... но. Сенегалай прог... союз зонхилхы парти... дог.

Сенегал хадаа ара... гуулжа, бүйлуулдаг ... багатай хүдөө ажахы... юм. Бүхы элдүүрилэг... зарайнь хахад шаху... хис таригдадаг бай... Орон дотор фосфаду... нова руда бии.

Национальна эк... бэхижүүлхэ зорилго ... тын дүрбэн жэлэй ... ёһоор хараалагданха... шье энэ түсэб бэ... тулада шухала болох... зөөриин горьтой хүб... рнин оронуудһаа абт... доможологдоно.

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

Манай адрес, телефон...

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26.
ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. редакт... 32-74, ответ. секретаря — 27-37, отделов партийной ... пропаганды — 24-74, сельского хозяйства и советского ... тельства — 47-59, промышленности, транспорта, инфор... 35-14, культуры, литературы и искусства — 34-05, ... и рабселькоров — 40-49, отдел переводов и коррек... — 35-95, бухгалтерия — 37-32. Для междугор... переговоров — 16.
Гор. Улан-Удэ, типография Министерства ку... Бурятской АССР.
Н00956. Зак. № 34...

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1962 оной августын 22.